

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
42/2017
14. október 2017

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA ĽUDOVÍT ŠTEVKO:
KTO NÁM KÁŽE O MORÁLKE...
Strana 4.

DIALÓG MEČIARA A HARABINA
SO SLOVENSKOU INTELIGENCIOU
Strana 5.

REFORMA UČIACE SA SLOVENSKO
POHLADOM ĽUBOMÍRA PAJTINKU
Strana 6.

NAŠE HYMNICKÉ PIESNE
SÚ NARODNÝ KLENOT
Strana 8.

POPOVÝ HUDBNÍK D. URSÍNÝ
BY MAL SEDEMDESIAT ROKOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Popri zverejňovaní negatívnych správ, ktoré sa lepšie predávajú divákovi televízie, čitateľom spravodajských serverov i printových médií, mnohokrát unikajú pozornosti redakcií správy dôležitejšie pre život a potreby spoločnosti. V tomto zmysle sú médiá málo demokratické. Keď svojho času robili analytici prieskum spravodajstva na našom mediálnom trhu, vyšlo im, že negatívne informácie povážlivo víťazia nad pozitívnymi, že negatívne obsahy rôznych nerestí spoločenského života a škandálov na politickej scéne sú zaujímavé nielen pre bulvár náš každodenný, ale aj pre tzv. seriózne médiá. Dobré správy sa akosi nenosia...

Koaličná vláda predstavila nový významný sociálny balíček. A čo sme sa o tom dozvedeli z médií? Strohé informácie o raste minimálnej mzdy, zavedení trinásteho a štrnásteho platu bez platenia odvodov, navýšenie príplatkov za prácu v noci a za prácu počas soboty a nedele, novej valorizácii dôchodkov – to všetko sa stretlo skôr s kritikou opozície a jej novinárskych prívržencov než s objektívnou analýzou ekonomickej situácie, ktorá dovoľuje na Slovensku zvýšiť sociálny status väčšiny obyvateľstva. Akoby o širokú pracujúcu a zároveň chudobnejšiu vrstvu ani nešlo, akoby dôležitejší bol záujem zamestnávateľov ako zamestnancov.

Exminister práce v pravicovej vláde Iveta Radičovej Jozef Mihál považuje sociálne opatrenia koaličných partnerov za „zmes politického marketingu a zlátaninu“. To povedal človek, ktorý sa pred vstupom do politiky profesionálne zaoberal „tipmi a vychytávkami“, ako oklamať štátnu kasu pri daňových odvodoch. Nie je dôležité, či sa jeho radami riadili aj účtovníci firmy Kiska Travel Agency, skôr je na zamyslenie, či jeho posudky nového sociálneho balíka súčasnej vlády nie sú rovnako falošné ako knižné vydanie jeho daňových „vychytávkov“.

Čo z toho vyplýva? Podľa pravicovej rétoriky opozície a väčšiny s ňou spriaznených médií na Slovensku je dobré to, čo je zlé pre štát, a zlé to, čo je dobré pre ľudí. Nuž, vyberte si.

Ludovít ŠTEVKO

R - 2017040

Poslanec Peter Marček žiada od prezidenta informácie o stretnutí so Sorosom Andrej Kiska a americký mecenáš

Maroš SMOLEC – Karikatura: Andrej MIŠANEK

Prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska nie je až taký dobrý anjel, ako sa z neho usilujú vyrobiť liberálne médiá a zahraničné korporácie. V ostatných týždňoch ho až príčasto predvolávajú orgány činné v trestnom konaní. Na verejnosť prenikli informácie z prešovského daňového úradu, podľa ktorých jeho spoločnosť KTAG porušila slovenské daňové zákony. Prezident sa zamotal do viacerých ekonomických škandálov. A na prestíži mu nepridáva ani stretnutie s kontroverzným veľkopodnikateľom Georgom Sorosom počas jeho nedávnej cesty v USA, kam cestoval na vystúpenie na sedemdesiatom druhom Valnom zhromaždení OSN...

Finančnú aféru odštartoval anonymný email. Kiskova firma KTAG požadovala započítať do svojich daní sumu dvadsaťsedemtisíc eur, ktoré však minula na kampaň Andreja Kisku – nie ako svojho spoločníka, ale ako súkromnej osoby. Okrem toho sa usilovala štát zaviesť, aby jej z tejto transakcie vrátil DPH vo výške stoštyridsaťsedemtisíc eur daňový úrad. DPH nevrátil a žiadal daňový nedoplatok vyplatiť a posunul prípad polícii. Keď sa to prevalilo, firma KTAG účinnou lútosťou nedoplatok uhradila, a tým sa podľa slovenskej legislatívy trestnosť skončila.

SERIÁL O ÚŽERE?

O A. Kiskovi je známe, že v minulosti zarobil nemalé finančné zdroje na požívaní peňazí najmä nesolventným občanom za vysoké úroky. Niektorí tomu hovoria úžera, iní nebankové služby. Prezident sa však vyhrnil a ešte počas prezidentskej kampane uviedol, že opustil podnikateľské prostredie tzv. nebankových inštitúcií, ktoré privedli stovky Slovákov a Sloveniek na pokraj bankrotu a na existenčné dno. Inkriminovaná spoločnosť KTAG si ako daňové náklady uvádzala činnosť spojenú s kontrolou a komunikáciou známej slovenskej nebankovej inštitúcie. Samotná popradská eseročka dokonca fakturovala služby

za sprostredkovávanie úverov v roku 2014.

Andrej Kiska 20. septembra rečnil v OSN na americkej pôde. Počas návštevy USA sa stretol so známym svetovým finančníkom G. Sorosom. Po zverejnení tejto informácie najskôr prezident mlčal. Napokon prehovoril: „Krátku diskusiu o rómskej problematike sme mali aj s podnikateľom a filantropom Georgom Sorosom. Stretnutie inicioval na základe minulotýždňovej titulky v New York Times, kde písali o úspešnom príbehu Rómov v Spišskom Hrhove. Už roky sa jeho

nadácia venuje práve rómskej problematike,“ uviedol prezident.

NESPOKOJNÝ POSLANEC

Nezávislý poslanec NR SR Peter Marček však považuje takúto odpoveď za nedostatočnú. Ako uviedol pre Slovenské národné noviny, keďže je zrejme, že prezident už nemieni o stretnutí s G. Sorosom bližšie informovať, ako ústavný činiteľ využil zákon o slobodnom prístupe k informáciám a poslal hlavě štátu nasledujúce otázky formou listu: „Žiadam zápis zo stretnutia, ktorý je podľa

platného práva v Slovenskej republike povinný viesť každý subjekt, ktorý čo i len sčasti používa finančné prostriedky, pochádzajúce z rozpočtovej kapitoly štátneho rozpočtu. Žiadam aj o odpovede na nasledujúce otázky:

- Kto a kedy požiadal o schôdzku alebo stretnutie?
- Kedy a kde sa schôdzka uskutočnila?
- Kto bol na schôdzke prítomný?
- Akou konkrétnou formou prišiel návrh na realizáciu schôdzky?
- Akou konkrétnou formou odišla odpoveď potvrdzujúca účasť na schôdzke?
- Ktorá fyzická alebo právnická osoba schôdzku zorganizovala?
- Čo bolo predmetom a obsahom rokovania, ak nie je niektorá časť rozhovoru zachytená v zápise zo schôdzky?
- Vyjadril prezident Slovenskej republiky alebo prípadne osoba tvoriaca súčasť jeho sprievodu finančníkovi nejaké ubezpečenia, prísľuby, uistenia, záväzky, dohody alebo prehlásenia o názorovej zhode?
- Ako dlho trvalo stretnutie?
- Ktoré osoby zo slovenskej strany a ktoré osoby na strane Georga Sorosa sa na schôdzke ešte zúčastnili?

Ondelho prezidentovi vyprší zákonná lehota na odpovede. Slovenské národné noviny ich spolu s poslancom P. Marčekom sprostredkujú verejnosti.

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Carmen CILIPOVÚ, kurátorku MMUAW Medzilaborce

Človek odnikadiaľ je všade ako doma

• Kedy a ako ste pre seba objavili Andyho Warhola, ktorý sa vám stal aj povoláním?

Prvý kontakt? Obálka časopisu Reflex z roku 1991, v ktorom vyšiel pre mňa neuveriteľný článok o ceste špeciálneho vlaku z Prahy do Medzilaboriec na otvorenie múzea. Mám ho odložený doteraz. O dva roky sme ako študenti tretieho ročníka filozofickej fakulty v rámci exkurzií múzeom navštívili. Do týždňa sme mali celú internátnu izbu vytapetovanú xeroxovými dolárkami a čiernobiely Marilyn. Vtedy som netušila, že raz budem kolegyňou Dr. Michala Bycka, PhD., človeka, ktorý sa celý život Warholovi venuje a spoluzakladal jeho múzeum v Medzilaborciach. Dôležitý pre mňa je aj moment, keď som pochopila, že sa za kráľom pop-artu

skrýva Andriko Varchola, syn rusín-ských rodičov z Mikovej.

• Pojem múzeum navodzuje predstavu čohosi dosť nemenného a konzervatívneho. MMUAW má v názve slovo moderný... Ako vidíte jeho „muzeálnu“ súčasnosť?

V priebehu rokov Múzeum moderného umenia Andyho Warhola splnilo svoje poslanie v tom, že ako jediné v Európe vytvorilo stálu expozíciu o pôvode a diele Andyho Warhola. Teraz by malo pokračovať aj v prezentácii súčasných trendov v modernom umení – v slovenskom aj vo svetovom.

• Nebýva zvykom, aby na otvorenie výstavy prišlo tristo ľudí, ako sa to v súvislosti s Warholom, od smrti ktorého práve

uplynulo tridsať rokov, udialo nedávno na uvedení projektu Známy-neznámy, človek odnikadiaľ v Oravskej galérii v Dolnom Kubine, ktorý nesie aj váš kurátorský podpis...

Spočíva vo vizualizácii myšlienky a témy o pôvode Andyho Warhola, jeho umeleckého vývoja a v odkrývaní špecifických momentov v jeho živote a tvorbe. Naším zámerom nebolo prezentovať umelca iba jeho ikonickými dielami. Andy Warhol to nie je iba slávna Marilyn a Cambell Soup, ale predstaví viacvrstvnosť tvorby, kreativnosť a umeleckú všestrannosť – to bol princíp, ktorý sme s kolegom M. Byckom zohľadnili pri koncipovaní projektu i jeho realizácii.

Zhovárал sa Emil SEMANCO
Foto: autor

V SNN 43/2017
SI PREČÍTAŤE

- Hviezdne posolstvo majstra sklára Jána ZORIČÁKA – tentoraz výsostne Kysučanom
- Tibor Mikuš už pôsobí dvanásť rokov v kresle predsedu Trnavského samosprávneho kraja
- K lesu a prírode sa správame na Slovensku viac ako macošky, a to sa nám vypomstí

Na čele štátu je politik, ktorého všemožne akceptuje kaviarska spoločnosť

Kiska zlyhal už v prezidentskej kampani

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet, reklamné bilbordy prezidentskej kampane

Toľko výhrad ako na Andreja Kisku, kandidáta v ostatných prezidentských voľbách, nezaznelo na žiadneho iného. A to išlo do súťaže o post prezidenta štrnásť uchádzačov, medzi nimi aktuálny i vtedajší predseda vlády Robert Fico či bývalý premiér Ján Čarnogurský. Ale aj ďalšie osobnosti: Radoslav Procházka, Milan Kňažko, Gyula Bárdos, Pavol Hrušovský, Helena Mezinská, Ján Jurišta, Viliam Fischer, Jozef Behýl, Milan Melník, Jozef Šimko a Stanislav Martinčko. V druhom kole volieb súboj s Ficom vyhral Kiska...

Nedlho po voľbách podal jeden z neúspešných kandidátov – profesor Milan Melník – podnet na Ústavný súd SR pre porušenie zákona o voľbách prezidenta. Pre SNN vtedy povedal, že podľa zákona prostriedky na kampaň by nemali presiahnuť 132 775 eur, no pán Kiska priznal, že minul pol milióna eur. Ďalej uviedol, že zákon stanovuje tiež lehotu na kampaň. Jej začiatok mal byť 28. februára 2014 a koniec 48 hodín pred voľbami. A opäť pán Kiska s pokojom hovoril o tom, že robil kampaň dva roky. Ak už v kampani porušuje kandidát zákon, ako sa bude správať v najvyššej ústavnej funkcii? Pýtal sa profesor Melník. A nielen sa pýtal. Inicioval podanie

podnetu na ústavný súd, ktorý vypracovala advokátska kancelária Jána Čarnogurského. Odtiaľ mal informácie, že na rovnaký krok sa chystajú viacerí neúspešní kandidáti. Keď sa však dozvedel, že napokon všetci od svojho zámeru odskočili, návrh stiahol.

HLASY ZA ODSŤUPENIE

Na prezidenta Kisku dal po voľbách podnet na trestné stíhanie občan Marián Ošatník. Bez odzvy. Až informácia o daňových podvodoch rozvírila verejnú mienku tak, že sa z mnohých strán ozýva žiadosť o jeho odstúpenie z funkcie hlavy štátu. Sudca Najvyššieho súdu SR Štefan Harabin dokonca hovorí, že prezident ako daňový pod-

vodník je vydierateľný, a tým predstavuje bezpečnostné riziko pre štát.

ŤAŽKÉ ZLYHANIE

Bratislavská kaviareň však neopustila svojho prezidenta ani vtedy, keď sa na verejnosť dostala informácia, že o trestnom stíhaní svojej firmy hovoril pred generálnym prokurátorom Jaromírom Čižňárom.

„Vyjadriť obavy z neobjektívnosti vyšetrovania vlastného zločinu je zo strany prezidenta ťažké zlyhanie: okamžite by mal odstúpiť...“ reagoval na kauzu Ľuboš Blaha, poslanec NR SR za Smer-SD. Pridal sa aj minister vnútra Robert Kaliňák, ktorý o Kiskovi povedal, že je daňový pod-

Andreja KISKU sprevádzali do prezidentského paláca slogany, ktoré dnes vyznievajú viac ako neverohodné.

vodník, a vyzval ho na zodpovednosť za kauzu.

Aby toho nebolo málo, podnet na prezidenta podal aj bývalý uchádzač o post hlavy štátu Jozef Behýl. Predmetom jeho kritiky bola práve Kiskova prezidentská kampaň. Niet pochýb o tom, že Kiska konal protizákonne a nemal problém o tom verejne hovoriť. A je poľutovaniahodné, že až do prepuknutia daňového podvodu politici akceptovali Kisku na čele štátu. Môžeme iba špekulovať o tom, ako

by bol reagoval Ústavný súd SR na podnet profesora Melníka, no zákon nepustí. A Kiska ho porušil. Ústavný súd SR mohol zrušiť výsledky volieb a boli by voľby nové. Ako by dopadli, dá sa len špekulovať. Ale je dosť nepravdepodobné, že prezidentom by sa bol stal Kiska. Profesora Melníka prekvapil postup kandidujúcich kolegov, lebo medzi nimi boli aj právnici. Dnes si môžeme klásť otázku: boli by pre Slovensko lepšie opakované voľby než skompromitovaný Kiska?

Niektoré rezorty prídu až o celú tretinu požadovaných zdrojov

Štátny rozpočet už má hlavné kontúry

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Ministerstvo financií v minulých dňoch predstavilo prvú verziu návrhu štátneho rozpočtu na rok 2018. Tá, pravdaže, pôjde ešte na rokovanie členov vlády a neskôr sa dostane aj do poslaneckých lavíc v Národnej rade Slovenskej republiky. Nemožno teda hovoriť o definitíve, mnohé však už naznačuje aj návrh rozpočtu, ktorý predstavil minister Peter Kažimír.

Štát by mal v budúcom roku hospodáriť s rozpočtovým schodkom takmer dve miliardy eur. Celkové príjmy sa predpokladajú na úrovni 13,983 miliardy eura a výdavky by mali dosiahnuť 15,956 miliardy eura. Podľa návrhu rozpočtu na rok 2018 má deficit klesnúť pod jedno percento.

PROGRAMOVÉ KROKY

„V rozpočte sme si stanovili ciele, ktoré sú dosiahnuteľné a zároveň potvrdzujú dôveryhodnosť našich verejných financií na ceste k vyrovnanému hospodárstvu,“ zdôvodnil návrh minister

financii Peter Kažimír. Takto nastavený rozpočet podľa ministerstva financií naplní ciele programového vyhlásenia vlády a je v súlade s medzinárodnými záväzkami, vyplývajúcimi z členstva SR v eurozóne. Ak by sa podarilo dosiahnuť rozpočtové ciele, potom by sa mohla znížiť úroveň verejného dlhu v budúcom roku tesne pod hranicu päťdesiatich percent HDP. Do roku 2020 sa bude dlh ďalej znižovať, a to až k úrovni okolo štyridsiatich piatich percent.

Návrh rozpočtu je výsledkom prieniku programových priorit koalície s návrhmi vlády. „Ide napríklad o zvýšenie minimálnej mzdy, podporu v dochádzaní za prácou, zvýšenie príplatkov za nočnú prácu a prácu počas víkendov a sviatkov, umožnenie dobrovoľného vyplácania trinásteho a štrnásteho platu a ďalšie opatrenia definované v pripravovanej legislatíve,“ vysvetlil minister Kažimír. To všetko by sa mohlo podariť, ak sa naplní makroekonomická prognóza, ktorá predpokladá slovenskej ekonomike v budúcom roku rast 4,2

percenta. Predpokladaný rast je reálny po nábehu novej automobilky pri Nitre.

RAST ZAMESTNANOSTI

Priaznivý vývoj sa očakáva aj na pracovnom trhu. Nezamestnanosť má vďaka tomu podľa MF SR naďalej klesať na historicky najnižšie úrovne. „Ešte nikdy nebolo na Slovensku zamestnaných toľko ľudí ako v súčasnosti, keď u nás pracuje viac ako 2,3 milióna osôb a vďaka plánovanému spusteniu výroby v automobilovom priemysle môžeme očakávať vznik ďalších pracovných miest,“ predpokladá minister Kažimír.

Podľa zverejnenej verzie návrhu štátneho rozpočtu na rok si prilepšia ministerstvá vnútra, ministerstvo práce, kultúry, obrany, pôdohospodárstva a zdravotníctva. Naopak, s menším balíkom z rozpočtu sa budú musieť uskromniť napríklad na financiách, doprave, ale aj na životnom prostredí. Envirorezort sa dočkal rekordného krátenia – zo 490 miliónov na rok 2017 na 193 miliónov v roku 2018.

VŠIMLI SME SI

Rázovitá, folklórna, hrdá, zbojnícka... Terchová – ťarchavá ťažkou prácou... Ktovie, koľkými prívlastkami ju počastovali a prizdobili od roku 1580, keď na klčovisku v doline Varínky za „Kráľovu luku na Rownej Hore“ vyrástli prvé chalupy valaskej osady najprv pomenovanej Kráľova a neskôr Tyerchowa. A potom dookola popod Chleb a Rozsutce, po celej Malej Fatre sa usádzali Beľanovia, Čižovcovia, Repáňovia, Stražanovia, Lutišanovia, Cabadajovia, Lysičanovia... Generácie rodov, čo sa zapísali do miestnej geografie.

Kardinál Korec je Terchovčan

Odhalenie pamätnej tabule kardinálovi KORCOVI vykonali jeho synovec Jozef KOREC, starosta Terchovej Jozef DÁVIDIK za prítomnosti nitrianskeho diecézneho biskupa Mons. Viliama JUDÁKA (vľavo).

symbolický areál, miléniový cyrilo-metodský kríž, originálna krížová cesta a pamätník sochára Opálku odhalený pri príležitosti 1 140. výročia prichodu vierozvestcov na naše územie.

Tieto miesta sú pevne spojené aj s kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom, ktorý ich požehnal. Bol na tých pamätných prvých cyrilo-metodských dňoch v terchovskom chráme, na ktorý nedávno umiestnili aj pričinením Nadácie Konštantína Filozofa v Nitre pamätnú tabuľu na tú udalosť. A ďalšia, nemenej významná, sa tu udiala začiatkom septembra, keď obecné zastupiteľstvo za všetko, čo kardinál Korec urobil pre zachovanie, zveľadenie a šírenie duchovného a kultúrneho dedičstva na Slovensku vrátane Jánošíkovho kraja, mu s vďakou odovzdalo Čestné občianstvo obce Terchová in memoriam. Poctu prevzal jeho nástupca Mons. Viliam Judák.

Emil SEMANCO
Foto: Milan KOSEK

Dostupná komplexná zdravotná starostlivosť na celom území štátu

Pacient nebude piatym kolesom na voze

Ministerstvo zdravotníctva pripravuje zmeny v lekárňach. Novela zákona 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach, ktorá je aktuálne v pripomienkovom konaní, prinesie pacientom záruku väčšej odbornosti a zmeny sa budú týkať aj pohotovostných lekární. Určite by sa mali dostať bližšie k pacientom.

Pacienti tak už nebudú musieť namáhavo hľadať lekára, ak sa im zhorší zdravotný stav v neskorších večerných hodinách. Ministerstvo zdravotníctva chce ľuďom situáciu uľahčiť a sprístupniť lekáreň aj večer. Po novom by mala byť pohotovostná lekáreň do 23. h otvorená v každom okrese.

„Týmto krokom chceme vyriešiť problém, na ktorý občania dlhodobo upozorňujú. A to, že vo večerných hodinách často nemajú možnosť získať liek predpísaný lekárom na pohotovosti, pretože lekáreň sú v tom čase už zatvorené. To znamená, že nadväzujeme na pripravované zmeny v pohotovostiach, kde po novom bude pohotovosť prístupná rovnako v každom okrese. Chceme, aby ľudia na celom Slovensku mali dostupnú komplexnú zdravotnú starostlivosť a v prípade zhoršenia zdravotného stavu vedeli problém riešiť v každom regióne. Pohotovostné lekáreň pre pacientov tak budú dostupnejšie ako v súčasnosti,“ povedal minister zdravotníctva Tomáš Drucker.

V obsluhu lekární pribudnú odborníci. Ministerstvo zdravotníctva navrhuje zmeny v zriaďovaní verejných lekární na prospech pacienta. „Chceme posilniť status lekáreň ako odborného pracovi-

viska. Fundovanosť zástupcov lekární prinesie pacientom garanciu kvalitných služieb,“ pripomenul predstaviteľ rezortu.

ČO INÍ NEPÍŠU

Takouto novinkou je, že verejná lekáreň bude môcť byť po novom zriadená len fyzickou osobou – atestovaným farmaceutom alebo farmaceutom s najmenej päťročnou praxou, alebo právnickou osobou, kde odborný zástupca konkrétnej lekáreň – tiež atestovaný farmaceut, prípadne

farmaceut s minimálne päťročnou praxou, bude členom štatutárneho orgánu, vo väčšine prípadov konateľom. Odborník farmaceut bude musieť zároveň zastupovať a konať v mene spoločnosti, ktorá prevádzkuje lekáreň.

Ministerstvo zdravotníctva pripravilo zmeny aj v systéme urgentnej liekovej pomoci. Ten už funguje v praxi a vďaka nemu pacienti v lekárňach predpísané lieky nájdu, prípadne sú im dodané v najkratšom možnom čase. V prípade naozaj veľkého problému s nedostupnosťou lieku musí lekáreň zabezpečiť pacientom liek v stanovenej lehote – do 48 hodín. Po novom sa v prípade sviatkov hranica na dodanie lieku predlží na najbližší pracovný deň. To umožňuje jeho plné využitie aj lekárňami, ktoré nebudú mať cez víkend alebo sviatky pohotovosť.

Tieto zmeny sú konečne zmenami na prospech chorých a pacientov. Veľmi dobre si pamätáme situáciu, keď najmä ľudia s niektorými druhmi menej frekvencovaného ochorenia si lekárnici podávali ako horúci zemiak, a kým sa im podarilo vôbec liek zohnať, recept stratil platnosť.

Ján ČERNÝ
Foto: internet

Tváre a tvár budúcej Európy

Roman MICHELKO

Základným problémom európskeho projektu je skutočnosť, že sa vyvíja živelne, bez jasných dlhodobých cieľov, systémom: pokus – omyl. Skutočnosť, že dvadsaťsedem, respektíve dvadsaťosem štátov s rôznou úrovňou ekonomiky, rôznou mentálnou výbavou a cieľmi svojich lídrov je v spoločnom, zatiaľ ešte medzištátnom útvaru, priam generuje vnútorné rozpory. Dnes je už nad slnko jasnejšie, že systémové zlyhávajúce takzvané štandardných strán, nástup protestných a populistických hnutí a nakoniec aj brexit neboli nijakými náhodami, ale priam logickým vyústením dlhodobého neriešených konfliktov.

Postupom času sa pôvodné predstavy o Európskej únii zásadným spôsobom upravovali. Z pôvodného zámeru o colnej únii sa v roku 1992 transformovala na

zónu voľného obchodu s tromi slobodami pohybu – tovaru, osôb a kapitálu. To však ani zďaleka nebol koniec. Prišlo k vytvoreniu eurozóny, ako aj voľného schengenského priestoru a začal vyvíjať problém. Ukázalo sa, že takzvané maastrichtské kritériá, ktoré stanovovali podmienky prijatia do eurozóny, sa pri niektorých krajinách nedodržiavali, trebárs v Grécku, ale aj v ďalších krajinách južného okraja Európskej únie. Obchádzalo sa aj to, že pri takej rozdielnej úrovni ekonomík, národnej mentalite, schopnosti dodržiavať pravidlá a podobne nie je možné Európu v súčasnom tvare dlhodobo udržať. Jednou z možností, ako to eliminovať, je takzvaná transferová únia. Znamenalo by to, že bohatšie krajiny budú masívne podporovať chudobnejšie pri vyrovnávaní rozdielov. Dnes je však úplne jasné,

že na niečo také vôľa nie je, najmä nie v Nemecku. Ukazuje sa napríklad, že z eurozóny najviac profituje práve Nemecko, ktoré vďaka slabému euru (oproti marke) má extrémne prebytky v platobnej

KOMENTÁR

bilancii s ostatnými štátmi Európskej únie – rozumej, je najväčším a veľmi úspešným exportérom.

Euro, ako je dnes nastavené, v zásade vyhovuje severným ekonomikám; je prijateľné aj pre stredoeurópske krajiny – Rakúsko, Slovensko, Slovinsko, prípadne aj pobaltským štátom, ktoré sú si mentalitou, schopnosťou udržiavať málo deficitné či dokonca vyrovnané rozpočty, efektívnou prácou a kvalifikovanou a disciplinovanou pracovnou silou plus-mínus podobné nemeckému modelu.

Ten však ani v najmenšom nevyhovuje južnému krídlu eurozóny. Popri chronicky známom Grécku majú problém s euru aj Portugalsko, Španielsko a, samozrejme, aj Taliansko, ktorého bankový sektor je v obrovských problémoch a je len otázkou času, kedy ako časovaná bomba vybuchne.

V tejto situácii je teda jasné, že treba niečo robiť. V ostatnom čase teda dvaja výrazní predstavitelia Európskej únie, šéf Európskej komisie Juncker a francúzsky prezident Macron, jeden na pôde Európskeho parlamentu, druhý na pôde Sorbonny, prišli s novými iniciatívami, ako posunúť Európsku úniu vpred. Obaja sa zhodli, že Európa sa pohne vpred, len keď sa konsenzuálne hlasovania v Európskej rade zmenia na väčšinové. Tento zásadný krok však bude sotva prijateľný, keďže práve Slovensko má s takýmto hlasovaním (kauza utečeneckých kvót) tie najhoršie skúsenosti.

Macron predstavil relatívne jasne formulovanú víziu novej Európy. Navrhuje zavedenie celej skupiny spoločných európskych daní. Mali by to byť dane zo zisku firiem, bankové dane a tiež celoeurópska uhlíková daň. Z výnosu

tejto dane by Macron chcel chrániť európske podniky pred „špinavou“ konkurenciou mimo EÚ. Daňovú záťaž chce vykompenzovať založením viacerých spoločných fondov financovaných práve z týchto novozavedených daní. Z nich by sa financovalo aj strázenie spoločných európskych hraníc, respektíve digitalizácia európskych ekonomík. Macron tiež navrhuje, aby sa v celej Európskej únii ako štandard zaviedla výučba aspoň dvoch cudzích jazykov, samozrejme, okrem rodného, pričom ich lektori by boli platení z európskych, nie národných rozpočtov. Zároveň otvoril otázku harmonizácie daňových základov s cieľom zamedziť aspoň v rámci Európskej únie daňovému dumpingu.

Iniciatíva francúzskeho prezidenta by mohla otvoriť takú potrebnú diskusiu. Je však veľmi pravdepodobné, že pre mnohé euroskeptické štátne príviesky budú jeho návrhy ďaleko za čiarou. Aj preto je možné, ba priam pravdepodobné, že výsledkom takýchto iniciatív nakoniec bude dvojrychlostná Európa. Diskusia sa začala, mantinely tejto diskusie sú tiež dané, ostáva nám teda len čakať na jej výsledky.

Mučiac sa slovenské školstvo

Ivan BROŽÍK

Tak sa volá dvestostranový dokument, ktorý má na Slovensku položiť základy úplnej, dúfajme, definitívnej reformy nášho vzdelávacieho systému.

Nestráčajme čas tým, koľko reforiem doteraz tento systém deformovalo. Ani výpočtom priemernej dĺžky funkčného obdobia jedného ministra školstva, ktorá ani zďaleka nekorešponduje s volebnými cyklami vlád. Ale matematiku si predsa len nemožno odpustiť úplne. Dokument, ktorý sa nachádza na dvoch stovkách strán, bol pripomienkovaný štyrmi tisícami pripomienok. To je dvadsať pripomienok na stránku textu. Na každý jeden a pol riadok jedna pripomienka. Samozrejme, v priemere. O niečom to však svedčí. Žiaľ, už teraz je namieste obava z toho, že z pôvodného zámeru zrejme nezostane

stal riadok na riadku, či napokon celý dokument Učiac sa Slovensko nie je čosi ako torta, ktorú sa v známej rozprávke rozhodol upiecť psíček s mačičkou. Môže obsahovať tie najlepšie prísady, ktoré musia zachutiť každému, ale – je

POZNÁMKA

vôbec konzumovateľný? No skepsu môžeme načas odložiť a počkať si na hodnotenie odborníkov. Napokon, aj v našich novinách budeme odborné hodnotenia ponúkať. Táto téma je totiž jednou z najväznejších, ak hovoríme o budúcnosti Slovenska. Vážnejšia ako všetky žabomyšie politické rozbroje, vážnejšia ako to, dokedy budú jazdiť autá na naftový pohon, a dokonca – naozaj, aj keď to znie nepredstaviteľne u nás, je to oveľa vážnejšia

téma ako cena najnovšej kabelky najstaršej celebrity. Alebo naopak.

Do takto vážnej témy by už skutočne mal prestať vraviť a vrtať každý. A už vôbec nie politici. Alebo rodičia. Vzdelanie nie je tovar, ktorý si nakupujeme v butiky a chceme takú či onakú veľkosť v takej či inej konkrétnej farbe. Je to povinnosť. Byť vzdelaným nemá byť výsada, mala by to byť samozrejmá. Najmä ak tu roky hovoríme o akejsi vzdelanostnej spoločnosti. Umiestnenie našich žiakov a študentov v medzinárodných rebríčkoch vedomostí by nás malo burcovať k rozhodným krokom. Umiestnenie našich vysokých škôl, taktiež v medzinárodných rebríčkoch ich „vedeckej hodnoty“, by nás malo pomknúť k tomu, aby sme prekročili či prekonali tradičný stereotyp. Problémom školstva nie je to, či

lavice žiakov sú v kruhu alebo za sebou, čo sa u nás rieši už viac ako desaťročie. Ani to, či si učiteľka s deťmi tyká a či vyká. Aj keď – povedzme si na rovinu –, aký rešpekt k vzdelaniu asi navodí tykanie si s pedagógom. Ten problém nespočíva ani v tom, či previerkové monitory znalostí budú alebo nebudú, a ak budú tak v ktorých ročníkoch. Dobrý učiteľ povie, že kým sa inak nedá, ani mzdy nie sú tým, čo ovplyvňuje kvalitu školstva.

To je také, aká je spoločnosť. Aké má tá spoločnosť priority. Výdavky nášho štátu na vzdelávanie a vedu sú hanebne nízke. Pritom peniaze z rozpočtu tečú dierami v ňom ako dažďová voda z hrdzavej riny.

Učiac sa Slovensko by sa malo začať učiť o potrebe vzdelania, malo by dokonca vzdelanie konečne začať oceňovať, odmeňovať a vyzdvihovať. V spoločnosti, v ktorej je nateraz vzdelanie skôr na príťaž a mnohí adepti na zamestnanie dokonca iniciatívne zatajujú najvyšší stupeň svojho dosiahnutého vzdelania, len aby robotu dostali, treba meniť čosi úplne iné ako nejaký programový dokument.

Musíme sa naučiť učiť sa.

SPOZA OPONY

Celé generácie slovenských čitateľov za všetkých doterajších režimov vyrástli na knihách Karla Maya. Na Slovensku bolo dokonca niekoľko zberateľov úplných vydání kníh tohto autora. Jeden archivár istého denníka – boli totiž časy, keď také zamestnanie, priam povolanie, v novinách bolo platené – dokonca zbieral úplné prvé nemecké vydanie. Bol to výkon, keď knihy vychádzali koncom 19. storočia. Karl May verne opisoval národy, kmene, náboženstvá, prírodu krajín, kde nikdy nebol. Takto vďaka nemu už dávno-pradávno sme prešli divokým Kurdistanom. Hneď v niekoľkých dieloch sme sa zoznámili s rozličnými náboženstvami, prenasledovanými kresťanskými jezidmi, islamskými Kurdmi a pomermi a prírodou Kurdistanu. Pritom oveľa podrobnejšie než v 21. storočí v masmédiách, ktoré majú naporúdzí neuveriteľné možnosti sledovať všetko, čo sa deje v Kurdistane v reálnom čase. Karl May mal v 19. storočí usilovnou návštevou vtedajších knižnic viac zna-

lostí než záujemca o skutočné pomery v slovenských médiách na sklonku druhej dekády 21. storočia. Veď o prenasledovaní pradávných kresťanov, ktorí dodnes hovoria aramejsky – jazykom, ktorým hovoril Ježiš Kristus – sa

čil to za zradu na kurdských milíciách pešmerga, najschopnejšej pozemnej vojenskej sile bojujúcej proti extrémistom tzv. Islamského štátu.

Prečo sú Kurdi a Kurdistan pre nás Slovákov vlastne zaují-

Prečo Kurdistan nie je divoký...

Dušan D. KERNÝ

u nás na kresťanskom Slovensku začalo hovoriť len pred niekoľkými rokmi. Predchádzala tomu doslova lavína slov o porušovaní ľudských práv a o nevyhnutnosti – povedzme v Sýrii, vyzbrojovať „demokratickú opozíciu“. Len pred rokom dvoma sa rázne proti bombardovaniu Kurdov „amikmi“ ohradil knieža Schwarzenberg, bývalý kancelár prezidenta Havla a potom český minister zahraničných vecí a Zemanom v priamych voľbách porazený kandidát na českého prezidenta. Ozna-

maví? Predovšetkým bez ohľadu na národnosť a politické názory máme právo na kvalitné a dobré informácie a vyvážený slovník zbavený propagandistických nánosov. Po druhé však aj preto, lebo aj my zaujíname Kurdov. Keď sa začal proces delby čs. federácie, navštívila skupina kurdských študentov predstaviteľov slovenskej literatúry, medzi nimi Laca Ťažkého, aby im vysvetlili, o čo vlastne ide a aké sú ich argumenty. Bolo to pozoruhodné stretnutie. Mladí Kurdi

odborník, ktorý sa medzitým stal dnešným odborným vedeckým pracovníkom pre oblasť Blízkeho východu, vlastne pilierom štúdií na prestížnej českej univerzite. Z Kurdistanu sa vtedy vrátil s poznaním, že „Kurdi neurobia takú hlúposť ako Slováci a neodtrhnú sa od Iraku, tak ako sa Slováci odtrhli od Čechov a Česko-Slovenska...“.

A v podstate táto jediná veta pred desaťročím, jediné zistenie o slovenskej hlúposti ako výsledok rozhovorov českého analy-

tika s kurdskými predstaviteľmi ma dlho neopúšťala. A znovu sa mi vynorila teraz v súvislosti s referendum v irackej kurdskej autonómnej časti irackej federácie. Darma Kurdi čakali. Vyčkávali na priaznivejšie okolnosti, darma nasadili vynikajúce jednotky pešmerga, darma majú špičkové ženské bojové jednotky, ako v jedinom národe okrem Izraela, darma padol diktátor, darma majú autonómiu, keď celé iracké hospodárstvo sa rozpadá a štátny dlh narastá, hoci rastú ceny irackej ropy... Iracká administratíva je presiaknutá korupciou. Nezávislosť tohto starého národa nikto nepodporuje. Ani Turci, ani Irán, na územiach ktorých Kurdi žijú, nedarujú im ju ani Američania, ktorí z ruín Iraku nevytvorili štát, ktorý by Kurdov uspokojoval. A demokratické úsilie ktorých v susednom Turecku v podstate utápajú v krvi. Je to obrovská dlhoročná kurdska dráma. Prečo sa Slováci usiluje čo najviac o Kurdoch vedieť a poznať, má jednoduchú motiváciu – poznanie, že ak vám ide o samostatnosť, o vlastnú štátnosť, nehľadte na tých, čo tvrdia, že je to hlúposť.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Poznávanie významu slovenských terénnych názvov sme v našej rubrike už venovali pozornosť. Ich jazyková rozmanitosť a schopnosť odrážať rôzne aspekty mimojazykovej reality – či už kultúrne, prírodné, alebo hospodárske – totiž vzbudzujú záujem nejedného bádateľa. V dnešnom príspevku sa pokúsime priblížiť význam ďalších názvov patriacich do korpusu slovenskej toponymie, čo je náuka o miestnych menách.

Terénne názvy

Terénne názvy Kršľa, Črchľa či Čeršľa svojim významom odkazujú na lesné práce a kultiváciu pôdy. Ich výskyt je charakteristický najmä pre hornaté, bohato zalesnené oblasti Slovenska. Utvorili sa zo všeobecných podstatných mien črchľa, črchel (a inak) s významom „časť hory, v ktorej sa lúpala (črchlila) kôra zo stromov, aby vyschli“. Črchlenie teda umožňovalo získavať kultúrnu pôdu, a to vytínaním „očrhlených“ stromov. Názvy so slovným základom krš-, krž- (Kršľa, Kržlenica) sú typické pre západné a severozápadné Slovensko. Na strednom Slovensku sa používajú podoby so slovnými základmi črch-, čerch- (Črchľa, Čerchľa), ale aj so základom čerš- (Čeršľa) rozšíreným najmä na východe krajiny.

Na severozápade Slovenska, výnimočne aj v Liptove a v Šariši, nachádzame názvy typu Skotňa, Skoteň, Skotne či Skotník. S týmito druhom názvov sa stretávame aj v Moravskosliezskom kraji v Českej republike (napr. Skotňa, Skotnice). V ľudovej etymológii sa často spájajú so slovesami „skotiť sa, vykotíť sa, prekotiť sa“ (napríklad „prevrátiť sa s vozom“). Tieto názvy sú však odvodené od všeslovanského apelatíva (všeobecného podstatného mena) skot (staroslovansky skotъ) s významom „hovädzí dobytok“, „rožný statok“. Porovnajme aj staročeské skuot, skoták „pastier dobytká“, skotačiti „správať sa neviazane ako ‚skotáci‘“, dnes „vystrájať“. V slovenčine majú prípony -ňa, -eň miestny význam, pričom apelatívu skotňa sa pripisuje význam „výhon pre dobytok, statok“.

Nemenej zaujímavé sú aj názvy typu Snoh, Snoha, Snož, Snoža rozšírené na západnom a strednom Slovensku, ale aj v oblasti Moravy a Sliezska (tu aj Snozek, Snोजना a inak). Snaha hľadať súvislosti medzi týmito názvami a nárečovou slovnou zásobou nás privádza k apelatívu snoha (a jeho odvodeninám) s významom „haluz, konár“. Známe je v nárečiach v okolí Myjavy, Topoľčian a Bánoviec nad Bebravou, ale aj vo východomoravských nárečiach. Isté významové paralely môžeme nájsť aj v iných slovanských jazykoch, napr. snoza, zanoza (poľština, ruština), sniz, zanoza, snoza (ukrajčina). Hoci tieto apelatíva označujú rôzne reálie, ich základný význam odkazuje na predmety ostrého/spicatého charakteru (palička, ihlica, trieska a i.). Súvisia s koreňom noz- (praslovansky *noziti, v ruštine noziť „napichnúť, prebodnúť“), resp. so slovom nōž, pôvodne odvodený od rovnakého koreňa. Slová typu snoz fungujú aj ako zemepisné termíny; porovnajme napríklad ukrajinské snoz, snis „hrbok v lese ležiaci medzi potokmi a pod“. Na našom území sa apelatíva snoh, snož ako zemepisné termíny nezachovali. Na základe mimojazykových zreteľov spojených s charakterom pomenovaných objektov im však môžeme pripísať význam „vrch“, „kopec“ či „vršok“.

GABRIEL ROŽAI,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie
FF UMB v Banskej Bystrici

Päťdesiate roky na Slovensku priniesli generačnú kataklizmu

Aj v novinovede sme zostali bez pamäti

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Bol riaditeľom zaniknutého Novinárskeho študijného ústavu (NŠÚ) a rovnako zaniknutej Slovenskej televízie. STV sa síce integrovala do RTVS, NŠÚ dodnes chýba. Rozplynul sa ako jarná hmla. A s ním história slovenskej žurnalistiky. Docent Jozef DARMO sa v týchto dňoch dožívá osemdesiatich piatich rokov. Donedávna prednášal poslucháčom žurnalistiky a ani v súčasnosti nie je izolovaný od diania v spoločnosti. Navyše píše knihy, básne, ukladá čriepky z oblasti novinárstva do slovenských dejín. Ony to totiž neboli len čriepky, ale udalosti ovplyvňujúce spoločenský pohyb...

• V roku 2015 sme si mali pripomenúť šesťdesiate výročie vzniku Novinárskeho študijného ústavu. V súčasnom plienení našej historickej pamäti už o tomto významnom pracovisku niet ani zmienky. Čo je zapísané v letokruhu rodostrumu dejín národa?

S istým prekvapením si uvedomujeme, že naše kriticko-teoretické myslenie o novinách siaha až do prelomu 18. a 19. storočia. Svoju vedecko-výskumnú činnosť začal Novinársky študijný ústav v Bratislave pred šesťdesiatimi dvoma rokmi. Týmto pracoviskom sa slovenská žurnalistika plnohodnotne zaradila do kontextu svetovej žurnalistiky, ale aj do vedy ako významnej oblasti národnej kultúry. Počas vývoja prešiel NŠÚ výraznou vývojovou cestou. Od monografických výskumov publika po široko založenú koncepciu skúmania komplexných otázok pôsobenia tlače, rozhlasu a televízie. V šesťdesiatych rokoch sa ústav začal orientovať na konkrétny teoreticko-empirický výskum, najmä na jednotlivé prvky komunikačného procesu a zároveň na rozpracovanie metodológie ich výskumu. Pritom jadrom NŠÚ ostávala žurnalistika.

• Preskočme obdobie medzi-vojnovnej republiky, keď sa novino-vedná škola rozvíjala veľmi intenzívne, najmä v vtedajších filozoficko-sociologických základoch Masarykovej filozofickej školy. Pokračovala aj v období prvej Slovenskej republiky?

Záujem o historiografiu slovenskej žurnalistiky, o jej teoretické problémy neprerušili ani vojnové udalosti. Vzniklo niekoľko sociologických štúdií venovaných pohľadom na pôsobenie tlače a rozhlasu v tom období.

• Vy ste sa stali jedným z prvých absolventov žurnalistiky

Novinovedec docent Jozef DARMO kriticky hľadá na fakt, že sa slovenská žurnalistika zbavila svojej pamäti.

(1957) a aktívne ste vstúpili do procesov nielen ako novinár, ale aj ako angažovaný občan. Ako sa vyvíjalo novinárstvo po roku 1945?

Čechoslovakistickým scudzením SNP s dôsledkami likvidácie slovenskej štátnosti, a tým aj bádateľskej základne, došlo k úniku inteligencie do zahraničia a doma k jej likvidácii. Napriek tomu sa do roku 1948 podarilo kreirať nové generačné podložie slovenskej štátotvornej inteligencie. Politická tlač, literárne a historické časopisy zostávali jediným fórom publicity parciálnych historických bádanií o novinárstve.

• V roku 1961 ste sa stali riaditeľom NŠÚ. Aký dosah na novinovedu mal vtedajší režim?

Predovšetkým to bol úzky totalitný rámec, ktorý viac prial apologetike než vede, viac hotovým receptom než teórii. Politickým odstránením kádrov, ktoré sa formovali pred rokom 1948, sa vytvorilo vákuum v pripravenosti bádateľov schopných riešiť naliehavé teoretické problémy. Rok 1948 a päťdesiate roky znamenali preto aj vo výskume generačnú kataklizmu. Bez generačnej kontinuity nastúpila nová generácia s vygumovanou pamäťou minulosti. Tieto faktory nemohli nepovplyvniť aj proces konštituovania sa

nosti OSN riešiť tento vlečúci sa problém: „Posielame kondolencie, vyjadrujeme svoju solidaritu s obeťami teroristických činov, organizujeme protesty a demonštrácie. Ale, bohužiaľ, stále sa zdráhame bojovať s teroristickou anticivilizáciou plnou silou,“ povedal Miloš Zeman.

Kto káže o morálke?

Ludovik ŠTEVKÓ

Žiaľ, ukázalo sa, aký priepastný je rozdiel medzi suverénnym českým štátnikom a slovenským satelitným prísluhošom.

Paradoxom je, že české mainstreamové médiá a pražská kaviareň na Zemana nevyberavo útočia a slovenskí slniečkari spolu s mimovládnyimi organizáciami zahŕňajú Kisku chválospevmi. Nečudo, ak sa potom slovenský prezident chváli na facebooku, že je najdôveryhodnejší politik a že nemá ťažkú hlavu z podozrenia z trestného činu daňového podvodu a nezákonného financovania prezidentskej kampane. Zaujímavé je, ako sa do pavučín krátenia daní jeho firmy KTAG zamotal sám, keď v sebaobrane označil Slovensko, na čele ktorého stojí ako pre-

interpretujú akokoľvek, fakty sú neúprosné – pozná ich každý, tieto podvody sa nedajú zamiesť pod koberec. Prezident stratil morálny kredit a mal by odstúpiť!

Dôvodov by bolo hneď niekoľko. Medzi tie hlavné patria jeho súkromné lety vládnyim špeciálom do Popradu, ktoré stáli daňových poplatníkov takmer milión eur. Pre porovnanie: používanie súkromného lietadla Tomom Priceom, americkým ministrom zdravotníctva, na oficiálne ciele stálo daňových poplatníkov USA päťdesiatdvatisíc dolárov. Keď sa škandál preválil, T. Price sa Američanom ospravedlnil, podal demisiu a dodal, že vláde tieto náklady uhradí. Andrej Kiska sa Slovákom neospravedlnil, neab-

ústavu. Napriek tomu s jeho vznikom sa spájajú začiatky organizovaného výskumu žurnalistiky a prostriedkov masovej komunikácie na Slovensku.

• NŠÚ sa vypracoval na rešpektovanú inštitúciu s knižnicou a so vzácnym archívom. Lenže v roku 1970, teda v čase normalizácie, ste museli ústav opustiť. Vrátili ste sa až po roku 1989. Ako by ste zhodnotili jeho novodobú existenciu?

Orientácia ústavu jeho vstupom do budovania komunikačného skeletu slovenskej štátnosti nezapadala do strategických záujmov projektu globalistov. Tým viac, že ústav zaujal kľúčové postavenie v Rade vlády SR pre masmédiá a informačnú politiku štátu. Táto pozícia slovenského mediálneho výskumu a jeho historické ukotvenie ako Stredoeurópske pracovisko mediálnej dokumentácie UNESCO (A.I.E.R. 1966) bola „hrozbou“ pre stratégiu Západu v ponovembrovom priestore mocenského anšlusu strednej a východnej Európy i Balkánu s vykazávaním Ruska z tohto priestoru. Cieľom bola likvidácia Slovanov v európskej geopolitike konfrontáciou Slovanov s Ruskom. V oblasti médií zriadil Západ v priestoroch Katedry žurnalistiky FF UK svoje mediálne pracovisko a súčasne Mediálny inštitút v pôsobnosti tretieho sektora.

• Nedalo sa tomu zabrániť?

Išlo o sofistikovanú formu ovládnutia mediálneho priestoru. Likvidácia NŠÚ sa napríklad začala jeho zmenou na Národné centrum mediálnej komunikácie. Po nástupe Dzurindovej vlády sa formou racionalizácie zamestnanosti v štátnom sektore ústav definitívne zlikvidoval. Budova aj s knižnicou sa stala majetkom Univerzitnej knižnice v Bratislave. No a dokumentáciu si rozobrali pracovníci Mediálneho inštitútu tretieho sektora. Kde sa tento bohatý archív podiel nevedno. Zanikol nielen Novinársky študijný ústav, ale aj Výskumný ústav kultúry a verejnej mienky. Mimovládne organizácie sa stali vládnyimi. Univerzitná knižnica protizákonne zverila knižničné fondy NŠÚ súkromnej Akadémii médií, ktorá vznikla pri Slovenskom syndikáte novinárov. Takže musím konštatovať, že Slovensko, slovenská štátnosť nemá mediálne krytie v sieťach vnútroštátnej komunikácie. Tá je v súkromných rukách, a tak o prezentácii, o nejakej stratégii komunikačnej politiky, štátnosti sieťami komunikačného priestoru vôbec nemožno hovoriť.

dikoval a nič neuhradil. Nemusel. Lebo podľa médií bol vinný minister vnútra, ktorý mal vraj prezidenta upozorniť, aký je rozdiel medzi súkromným používaním vládneho špeciálu a pracovnými letmi v záujme štátu, ktorý reprezentuje.

Z početných škandálov pána prezidenta treba spomenúť ešte jeden najväčší, na ktorý sa pomaly zabúda. Hlava štátu flagrante porušuje ustanovenie Ústavy SR podľa šiestej hlavy, článku 101, že prezident „svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov“. Trestuhodné je, že Andrej Kiska nielenže nezabezpečil, ale na dlhý čas ochromil chod Ústavného súdu SR tým, že odmieta vymenovať za sudcov ústavného súdu osobnosti navrhnuté parlamentom, ako káže litera najvyššieho zákona, že ignoruje rozhodnutie Ústavného súdu SR aj odporúčanie Benátskej komisie.

Osobitnou kapitolou „slávy“ nášho prezidenta je jeho pôsobenie v zahraničnej politike, v ktorej sa pohybuje ako sivá myš. Na pôde OSN sa stretol akurát so svojim priateľom ukrajinským prezidentom Petrom Porošenkom a nikto nevie, prečo sa počas neodôvodnene dlhého pobytu v USA stretol aj so súkromnou osobou, s kontroverzným miliardárom G. Sorosom. Zatiaľ len tušíme, v záujme koho tlačí káru. V záujme Slovenska určite nie.

Dnes majú v Slovenskej republike právny štát a právo na pravdu vážne deficity

Mečiar a Harabin hovorili o účelovom ohýbaní paragrafov

Anna HROMJÁKOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

Slovenská inteligencia, organizovaná v niekoľkých združeniach, pripravila konferenciu pod názvom Právny štát alebo právo na pravdu. Uskutočnila sa v bratislavskom hoteli Tatra a vystúpili na nej bývalý predseda vlády Vladimír MEČIAR a sudca Najvyššieho súdu SR Štefan HARABIN. Ukázalo sa, že o názory na dianie v našom štáte z nezávislých zdrojov je medzi občanmi veľký záujem. Vladimír Mečiar sa v retrospektíve vrátil k obdobiu vzniku štátu, pričom zdôraznil, že názory na budúcnosť Slovenska sa rôznili. „V tomto procese existovali rôzne názory aj na to, či vôbec Slovensko potrebuje ústavu,“ povedal a objasnil, že pri príprave Ústavy SR vychádzali z ústavy z roku 1968, v ktorej bolo napísané, že každá republika môže mať svoju ústavu. „Tak sme sa dali touto cestou,“ zdôraznil.

Bývalý premiér Mečiar spomenul, že dnes sa hlásia k ústave aj tí, čo boli každou bunkou proti. „Dokonca aj predseda vlády Robert Fico v parlamente s hrdosťou oznámil, že sú tam traja, ktorí hlasovali za zvrchovanosť a ústavu. Ibaže zabudol dodať, že on, jeho strana, jeho predseda strany, ktorý je dnes veľvyslancom v Prahe, zásadne boli proti vzniku SR ako samostatného štátu.“ Dodal, že Peter Weiss mu dokonca hrozil trestnými následkami...

■ TÉMA AMNESTIÍ

Vladimír Mečiar sa vyjadril aj k amnestiám. Povedal, že nikto mu nedal šancu, okrem alternatívnych médií, o tom niečo povedať či vysvetliť, a položil si rečnícku otázku, prečo nikto nechce počuť pravdu?

„Pokiaľ išlo o amnestie – či áno, alebo nie – treba sa vrátiť do roku 1998,“ pustil sa do objasňovania vzniku príčin udelenia amnestií. V tom čase Michal Kováč skončil v úrade prezidenta SR a vláda si zorganizovala zasadnutie v sídle prezidenta. Aby oznámila, že podľa Ústavy SR preberá právomoci prezidenta na seba a schválila zoznam veľvyslancov, ktorých dovtedy nebolo možné meniť, lebo nebola zhoda medzi prezidentom a vládou. „Nech sme dali akýkoľvek návrh, neprešiel,“ spomínal V. Mečiar a pokračoval: „A zaoberali sme sa otázkou ďalšieho postupu proti prezidentovi SR, pretože pri výkone funkcie urobil veľmi veľa chýb. Dokonca

Vladimír MEČIAR sa zmenil aj o „hriechoch“ Michala Kováča st.

podstatne závažnejších ako Andrej Kiska. Vláda mala o tom vedomosť, ja som mal vedomosť ešte o viacerých jeho hriechoch a išlo o to, čo s ním. Zaznel návrh – teraz je šanca, odovzdajme to prokurátorovi. Ale poznáme verejnosť ďalším pokračovaním sporu. Sú jeho hriechy tým, čo spoločnosti pomôže sa očistiť alebo jej to prinesie nejaký prospech? Táto otázka zostala nezodpovedaná.

Ak sme sa vracali k tomu aj cez prípad jeho syna tak len preto, že prípad jeho syna nebol prípadom jeho syna, ale jeho samého. Michal Kováč si dal vyplatit' úplatok za to, že podniku zahraničného obchodu v Petržalke sprostredkoval z federálnych fondov dotácie a ten úplatok dal poslať na

firmu svojho syna. Samozrejme, vrátili sme sa k tomu, teraz je šanca povedať mu, že je úplatník. Mali sme šancu povedať mu, že je vlastizradca, pretože na páde vlády v roku 1994 sa dohodol s Václavom Havlom v roku 1993. Na technikách, na pomoci aj na financovaní. To sme mali nie na sto, ale na tisíc percent preukázané. Boli iné finančné hry, ktoré sme mohli vytriahnuť,“ hovoril V. Mečiar. Priznal, že motiv na strane vlády bol, lebo bolo zjavné, že prípad Michala Kováča ml. sa zneužíval na to, aby padla vláda. Nie na to, aby sa vyšetril.

■ ALTERNATÍVY A RIEŠENIA

Vladimír Mečiar prezradil, že vedeli o amnestovaní určeného

Štefan HARABIN charakterizoval súčasný stav práva ako mrazivo desivý...

svedka Fegyvereša, ktorému okamžite poslal milión šilingov na to, aby ušiel za hranice a nemohol vypovedať. Tvrdil: „Vedeli sme o ďalších vstupoch do tohto systému, no vedeli sme i o tom, že sa na tom podieľali aj iní predsedovia strán. Konkrétne Ján Čarnogurský a Milan Kňažko. Poskytovali aj finančné zdroje a pred nami stála praktická otázka, ideme toto všetko čistiť? Aby sa to vyriešilo, budeme musieť stíhať prezidenta, predsedov opozičných strán a je jedno, na koho to padne, ten si to odnesie. Alebo zobrať do úvahy, že sme pár týždňov pred voľbami, americká ministerka zahraničných vecí poslala Slovensku jasné stanovisko o možnom neuznaní volieb. OBSE

nám chcela odňať právo robiť voľby na Slovensku. Mali byť pod kontrolou OBSE. Ak by sme boli začali stíhať v tejto veci, neboli by nám uznali výsledky septembrových volieb, nastali by dva roky chaosu, a kým by sme sa z toho dostali, bol by štát utrpel veľké straty. V porovnaní s tým nám prípad Kováča ako osoby a jeho syna pripadal bezvýznamný. Preto vláda rozhodla, že nielen zavlečenie, ale aj skutky súvisiace so zavlečením, skutky prezidenta, skutky Jána Čarnogurského, skutky Milana Kňažka, skutky tých, ktorí do toho vstupovali, že to bude zastavené a vnútorný spor Slovenska sa vyrieši voľbami. Demokratickými voľbami, bez ohľadu na to, ako dopadnú, len aby štát neutrpel. Toto je celá pravda,“ predostrel V. Mečiar.

■ OBJEDNANÝ PAŠKVIĽ

Štefan Harabin sa venoval ozrejmeniu, čo znamená zrušenie prezidentských amnestií. Zdôraznil, že sa v nijakom prípade nedá hovoriť o právnom dokumente, ale že šlo o politický paškvil.

O odôvodnení nálezu ÚS SR povedal, že „v rozsahu 98 percent sa zaoberá politickými, mediálnymi a treťosektorovými výstupmi Sorosom skorumpaných politikov, novinárov a mimovládnych aktivistov. Interpretácia ľahkosť, s akou ÚS SR svojvoľne obíšiel zákaz retroaktivity, je mrazivo desivá. Aj z pohľadu budúceho možného zrušenia Benešových dekrétov. Tu nejde o zmenu pravidiel, ktoré pochádzajú z minulosti, ale o nespochybniteľnú a nezvratiteľnú zmenu pravidiel do minulosti. O zjavnú právnú retroaktivitu,“ povedal. Za mimoriadne nebezpečné považuje aj to, že politická hlasovacia väčšina sudcov prebrala na seba kompetencie všeobecného trestného súdu. Š. Harabin je presvedčený, že všetci sudcovia, čo za odôvodnenie nálezu ÚS SR hlasovali, sa nebudú k nemu priznávať.

Bývalý úspešný kancelár rozdeľuje Nemecko aj Európsku úniu

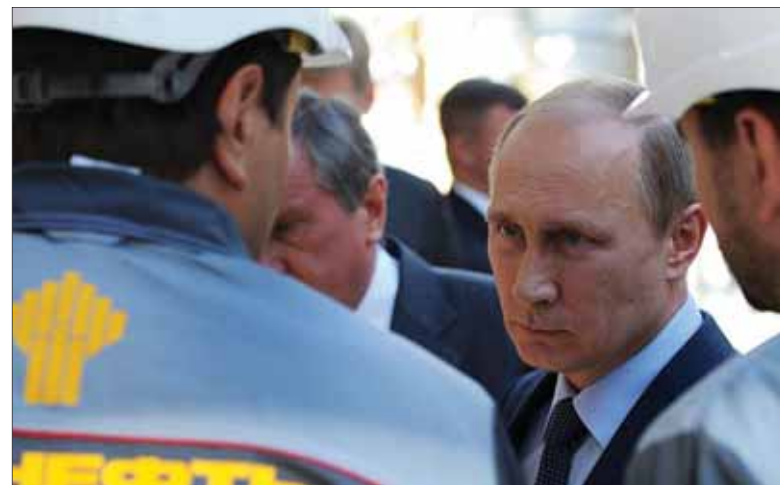
Nemec, ktorý zostal Rusku lojálny

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Uplynulo už dvanásť rokov odvtedy, čo musel sociálny demokrat Gerhard Schröder (nar. 1944) priznať porážku vo voľbách a uvoľniť miesto v úrade kancelára Spolkovej republiky Nemecko. Kancelárom bol v rokoch 1998 – 2005. Vzápätí šokoval všetkých, keď sa objavil na čele svetovej ruskej plynárskej spoločnosti Gazprom. Teraz postúpil ešte vyššie – za predsedu dozornej rady ruskej ropnej spoločnosti Rosneft. Je to Rusku najlojálnejší Nemec. Čo je za tým?

Bývalý populárny nemecký kancelár Gerhard SCHRÖDER na čele najdôležitejších podnikov je pre Rusko skvelou obchodnou značkou.

ROZNEFT je premyslený koncept ruského vedenia a pôsobenie rešpektovaného nemeckého politika na jeho čele je tiež strategický ťah.

Predovšetkým treba povedať, že Rosneft, jeden z najväčších producentov ropy na svete (a popri Gazprome najdôležitejší podnik ruského štátu), je produkt premyslenej politiky ruského vedenia. Dnešné pozície by Rosneft nikdy nedosiahol, keby ešte jestvoval jeho najväčší konkurent – spoločnosť JUKOS. Ten je zlikvidovaný a po desaťročnom väznení jeho hlavný predstaviteľ Chodorkovskij, kedysi najbohatší muž Ruska, žije v exile. Okrem toho Rosneft od roku 2014, od pričlenenia Krymu k Ruskej federácii, operuje pod sankciami

USA. Žiadna americká spoločnosť alebo osoba nesmie mať nijaké obchodné vzťahy či spoluprácu s ruským Rosneftom. Americká spoločnosť EXXON už podniká právne kroky proti rozhodnutiu, že musí zaplatiť vyše dva milióny dolárov na pokutách za to, že v roku 2014 podpísala s Rosneftom viacero dohôd.

■ TVRDÉ SANKCIE

Zoznam sankcií voči Rosneftu rozširujú, sú aj opatrenia Európskej únie. K najtvrdším treba priradiť fakt, že spoločnosť nemá prístup na

západné kapitálové trhy. To popri skutočnosti, že v minulom období klesali ceny ropy, Rosneft s nevyhnutnosťou splácať nemalé úvery veľmi citlivo zasiahlo. Okrem spoločnosti samotnej je na zozname osôb, podliehajúcich sankciám, aj jej šéf Igor Sečín, teda jeden z najbližších spolupracovníkov prezidenta Putina a teraz aj jeden z najbližších partnerov Gerharda Schrödera na čele jedenásťčlennej dozornej rady Rosneftu.

Gerhard Schröder nie je jediným „západniarom“ vo vedúcich orgánoch

Rosneftu. Na vysokej úrovni má tam zastúpenie spoločnosť British Petroleum (BP), ako aj katarský štátny fond a iné menšie spoločnosti.

■ PRIENIK DO EURÓPY

Čo teda Rusko očakáva G. Schrödera? Najmä rozvoj medzinárodného podnikania Rosneftu, rozšírenie prítomnosti tejto spoločnosti v Európe a posilnenie vzťahov so západnými partnermi. Tieto ciele má „najlojálnejší Nemec“ dosiahnuť v čase nových amerických sankcií, už podpísaných novým americkým prezidentom, a v čase narastajúcej energetickej prítomnosti USA v Európe. V neposlednom rade má pomôcť posilneniu životných a strategických záujmov samotných členských štátov Európskej únie. Osobitne pokiaľ ide o plyn. Záujem Slovenska sa v tejto oblasti rozchádza s ekonomickými záujmami nemeckých spoločností. Pokiaľ ide o Európsku úniu, tá chce mať priamy vplyv na rokovania o budovaní plynovodu Severný prúd 2, kde je Schröder tiež na čele rovnako ako v projekte Severný prúd 1. Pričom ide o desaťmiliardový projekt. Ale aj na ten sa vzťahujú nové americké sankcie.

■ NEMECKÝ ZÁJEM

K zrážke podnikateľských a politických záujmov dochádza aj v samotnom Nemecku. Predseda doterajšieho zahraničného výboru Bundestagu Norbert Röttgen jednoznačne odsúdil počínanie Gerharda Schrödera s tým, že zamieňa povest' spojenú s pozíciou nemeckého kancelára za peniaze, pričom mu Rosneft slúži ako zmenáreň. Podľa neho prítomnosť bývalého nemeckého kancelára v Rosnefte, napriek proklamovanému záujmu zlepšiť vzťahy s Nemeckom, bude mať úplne opačný výsledok. Okrem toho podľa politika CDU nepôjde o zlepšenie energetickej situácie

v Nemecku, ktorou sa argumentuje, ale naopak, zvýši to energetickú závislosť Nemecka od ruského plynu.

Inak to však vyzerá z hľadiska podnikateľov. Súčasná pozícia bývalého nemeckého kancelára, ktorý z politickej funkcie odišiel pred dvanástimi rokmi, zapadá do kalkulácií miliardových obchodov nemeckých firiem s ruskými energetickými gigantmi. Takýto mnohobliardový obchod s Gazpromom uskutočnil napríklad nemecký chemický koncern BASF. Je to prvá spoločnosť, ktorá dostala licenciu na prístup k náleziskám Gazpromu na Sibíri. Gazprom zas získal obchodné práva v nemeckej distribučnej spoločnosti WINGAS s ročným obratom 12,2 miliardy eura. Aj keď vinou sankcií sa spoločná ťažba na Sibíri môže zrejme začať až v roku 2020, BASF nemieni od obchodu ustúpiť. A ani nechce rokovať s Rusmi o nových podmienkach. Podľa spoločnosti ide o plynové polia so zásobami 274 miliárd kubíkov plynu, z toho by sa ročne ťažilo okolo osem miliárd pre nemecký trh, čo by na osem až desať percent pokrývalo ročnú spotrebu plynu v Nemecku. Najpozoruhodnejšie sú argumenty nemeckej spoločnosti: „Rusko je odkázané na európsky trh, potrebuje ho. Na druhej strane na Gazprom sa dalo vždy spoľahnúť, dvadsaťpäť rokov bol vždy spoľahlivým partnerom, a to vždy platilo obojstranne. Spoločnosť sa podriaďuje sankciám, tie však nemajú nijaký pozitívny efekt, nič na lepšie nezmenili. Prv ako sa začne hovoriť o geopolitike, malo by sa hovoriť o geológii – lebo v ropnom a plynárenskom priemysle si svet nemožno vymýšľať, náleziská sa nachádzajú tam, kde sú, na tom sa nič nedá meniť a my nemecké spoločnosti môžeme byť iba rady, že taký cenovo výhodný plyn môžeme z Ruska získať.“

Duch školy, Konštantín, koncepcia dlhodobého rozvoja školstva, Milénium...

Učiace sa Slovensko – nádej pre školstvo

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Slovenské školstvo sa malo za ostatných dvadsaťpäť rokov riadiť podľa štyroch zásadných koncepčných dokumentov. Mnohí si ešte spomenú: Duch školy, Konštantín, koncepcia dlhodobého rozvoja školstva, Milénium. Učiace sa Slovensko je piata, zatiaľ posledná verzia náčrtu zmien v školstve, ktoré by sa dali nazvať reformnými. SNN sa aj o nej rozprávali s PhDr. Lubomírom PAJTIKOM, PhD., odborníkom na školstvo.

• **Zdá sa, že až na Milénium väčšina strategických reformných zámerov sa splnila iba čiastočne alebo sa neuskutočnili vôbec. V čom je problém?**

Zásadný problém bol, že školstvo sa za ostatných dvadsaťpäť rokov ani pri jednej vláde nestalo skutočnou prioritou, aj keď sa to deklarovalo. Iba Milénium prerokovala a odsúhlasila aj vláda, ale aj tak sa v plnej miere nenašli jeho zámery. Učiace sa Slovensko je akosi novou nádejou pre mnohých, ktorí by chceli, aby sa slovenské školstvo dostalo z podpriemerných európskych priečok aspoň na priemer či relatívny nadpriemer, ako sa to napríklad podarilo Poľskom, ktorí z V4 vykazujú v ostatných rokoch najrýchlejší rast kvality školstva.

• **Dá sa pojem či slovné spojenie „kvalitné školstvo“ nejako merať, existujú na to dajaké veličiny, možno ho stanoviť v určitých exaktných rámcoch?**

O tom, ako má vyzeráť kvalitné školstvo a akými cestami sa k nemu dopracovať, majú ľudia rozličné názory. Jednotní nie sú ani odborníci, učiteľia či ministerskí zamestnanci. Líšia sa aj názory učiteľov. Zrejme aj preto bolo k Učiacemu sa Slovensku toľko pripomienok. Kto by chcel vedieť, či sa po ich zapracovaní nezmenila filozofia dokumentu, musí si vyše 260-stranový text preštudovať. Myslím si však, že siedmi autori si podržali svoje presvedčenie o ceste k lepšiemu školstvu a z pripomienok prijali najmä tie, ktoré zlepšili ich návrhy.

• **Je dvesto strán dokumentu zárukou pozitívnej zmeny?**

Zdá sa príliš rozsiahly a ten, kto by rád porozumel filozofii koncepčných zmien v našom školstve, sa poriadne natrápi, aby vyseletoval kľúčové kroky. Sú známe prípady, keď je koncepcia školstva podávaná verejnosti v „hutnej“ podobe na piatich-šiestich stranách textu...

• **Považujete oponentúru k tomuto dokumentu v procese jeho prípravy za dostatočnú najmä po odbornej stránke?**

Naši tvorcovia zvolili cestu zverejnenia dokumentu Učiace sa Slovensko na webe ministerstva s výzvou, kto chce, aby napísal a poslal svoje pripomienky. Pravdupovediac, je to trochu alibistické, lebo teraz budú na prípadnú kritiku môcť tvrdiť – však ste sa mohli vyjadriť! Bolo by asi prospešné, aby sa vytvorený dokument dočkal oponentúry aj vybranými najlepšimi osobnosťami slovenského školstva a pedagogiky, aby jeho výslednú verziu trebárs v priebehu desiatich dní posúdili kľúčové zamestnávateľské zväzby, rodičovská verejnosť, zastúpená reprezentatívnu vzorkou či inštitúciou, zriaďovateľmi škôl, učiteľskými združeniami a spolkami.

• **Jestvujú aj dobré príklady zo sveta, ako reformovať školstvo?**

Iste by sa našli. Napríklad časopis Forbes priniesol prednádvoň článok o tom, ako by sa dalo urobiť školstvo v USA najlepším na svete. Mesačník vyzval expertov, aby vybrali päť najlepších riešení, ktoré by pomohli z amerických škôl urobiť najlepšie školy na svete. Súčasne sa pokúsili kvantifikovať, čo by to stálo. Autor príspevku výborne vystihol prístupy politikov k školstvu všade vo svete, kde sa zvyčajne používajú staré známe frázy: Treba investovať do detí! Deti

sú naša budúcnosť! Školstvo je základ štátu! Keď sa však príde na to, čo konkrétne treba urobiť, zvyčajne sa venujú málo podstatným veciam, ktoré školstvu v konečnom dôsledku príliš nepomáhajú. A mladým ľuďom už minimálne. To platí aj o Slovensku.

• **Popri takýchto všeobecných frázach je pomerne výpovednou aj suma, ktorú štát vyčleňuje v rozpočte školstvu.**

Investície do školstva možno považovať za kolektívne investovanie. Lenže konkrétne údaje a čísla pri tomto investovaní zvyčajne chýbajú. Obyčajne sa zúžia len na percento z HDP do školstva, čo je síce významný ukazovateľ „lásky“ politikov tej-ktorej krajiny k budúcej múdrosti obyvateľstva, a tým aj úspechu ekonomiky, ale nie jediný a najdôležitejší. Ešte sa používajú výsledky medzinárodných meraní, umiestnenie v čitateľskej či matematickej gramotnosti, výsledky maturít, štatistiky úspešnosti pri maturitách, päť skupín opatrení, ktoré by dostali vzdelávací systém do špičky sveta.

• **Takže, čoho by sa koncepčné opatrenia mali týkať?**

Efektívnosť výchovy, štandardizácie predškolskej výchovy, štandardizácie základných a stredných škôl, zavádzania technológií do vzdelávania a manažmentu v školstve. Američania dokážu prerátať na doláre všetko ako investície do vzdelávania a dokázali to aj pri týchto piatich oblastiach, kam by sa mala sústrediť pozornosť. Investície do týchto piatich oblastí by mali predstavovať počas dvadsiatich rokov 6,2 bilióna dolára, čo je asi tristodesať miliárd dolárov na rok. Pri nákladoch sa v rámci investícií vždy uvádza aj odhadovaná miera zisku. Takže, aký by bol zisk a aké prínosy, čo by to prinieslo americkému HDP? V priebehu nasledujúcich osemdesiatich rokov 825 biliónov dolárov. Počas týchto rokov by sa prejavovali dôsledky tejto investície. Výnosy boli odhadnuté pomocou komplexného modelovania Erica Hanusheka zo Stanfordskej univerzity.

• **O tom, čo je reforma školstva, sa neraz polemizuje. Čo je vlastne reforma školstva, jestvuje jej definícia?**

Pravdupovediac, toto je vlastne kľúčová vec. Ak sa dnes spýtate sto ľudí, čo je podľa nich reforma školstva, dostanete sto rôznych odpovedí. Ako je to možné? Problematika reformovania školského systému nie je u nás dostatočne odborne skúmaná, a tak sa neraz stretávame s tým, že ani na pedagogických pracoviskách rezortu sa nedočkáte jasnej odpovede na otázku, čo je reforma školstva. My sme si v redakcii mesačníka Rodina a škola prijali definíciu, ktorá znie takto: Reforma školstva je zásadná

Expert na školskú problematiku PhDr. Lubomír PAJTIKA, PhD.

systémová zmena, ktorá zasahuje viacero prvkov systému alebo celý systém, a jej cieľom je principiálne lepší výkon systému ako pred reformou.

• **Prečo vlastne potrebujeme ďalšiu reformu?**

V prvom rade treba posilniť pilier verejného vzťahu k vzdelanosti a múdrosti. Súčasne sa musí resetovať vzťah každého z nás k škole a školstvu. My všetci musíme vytvoriť tlak na zmenu vzťahu politikov, ale aj občanov okolo seba k školstvu a jeho financovaniu na všetkých úrovniach, musíme vytvoriť tlak na zmenu vnútornej atmosféry v rodinách i školách v kontexte výchovy a vzdelávania.

• **Náprotivkom učiteľov sú ziaci, ktorí by ani tak neboli problémom, skôr mnohí ich rodičia. Tak ako si laici podľa internetu stanovujú diagnózy bez toho, aby študovali medicínu, mnohí rodičia sa dôrazne až agresívne dožadujú najrôznejších učebných metód, o ktorých si niekde prečítali. V atmosfére, v ktorej učiteľ nemá podporu autority rodiča, je asi ťažké fungovať...**

Keďže v našej spoločnosti stratilo prestíž skutočné vzdelanie, múdrosť a kreativita v tom najlepšom zmysle slova, stratila prestíž aj škola ako inštitúcia, kde sa nadobúda vzdelanie, a učiteľia sú tí, ktorí sprevádzajú dieťa na cestách poznania. Keď sa Alberta Einsteina pýtali, koľko musel mať talentu, aby dosiahol svoje vedecké úspechy, odpovedal: „Nemám nijaký talent, som iba vášnivo zvedavý.“ U nás sa tá vášnivá zvedavosť u detí vytratila. Nechuť, nežajujem, slabá podpora zo strany rodičov, k tomu chýbajúci pozitívny príklad z rodiny nevytvárajú veľké predpoklady na úspech žiakov vo vzdelávaní. Rodičia dnes, žiaľ, atakujú mnohých učiteľov a chcú nakupovať známky svojich detí ako v obchode či v biznise.

• **K problematike výučby sa u nás vyjadruje kdeko, najnovšie sa objavila téza, že deti národnostných menšín sa ľahšie a rýchlejšie naučia slovenský jazyk, ak sa ho budú učiť až ako druhý – po materinskom. Má to nejakú logiku?**

Považujem tieto taktiky za najmenej nešťastné. Pokusy nazývať výučbu slovenčiny výučbou cudzieho jazyka na národnostných školách je vysokou neúčtou k štátnemu jazyku. Tento nemôže byť na svojom „výsošnom“ území nikdy druhým, ani metódika jeho výučby sa nikdy nemôže nazývať tak, ako sa o to pokúšajú niektorí „chytří“ politici. Ovládanie štátneho jazyka je dnes ekonomickou otázkou viac ako nejakou inou. Slovenský trh práce si vyžaduje pre rovnosť šanci všetkých zamestnancov, aby dobre ovládali základný komunikačný nástroj štátu, teda štátny jazyk. Ovládanie ďalších jazykov je, samozrejme, pridanou hodnotou. Ak človek neovláda štátny jazyk (dnes už nežijú na Slovensku ľudia, ktorí by sa nemali šancu naučiť slovenčinu v školskom prostredí), potom sa vystavuje veľkému riziku, že sa jeho uplatnenie zužuje len na úzky národnostný priestor. V prípade jeho nezamestnanosti sa však na jeho dávky skladáme všetci. Ak vyžadujeme od cudzincov, ktorí sa chcú stať slovenskými občanmi, znalosť štátneho jazyka, je to samozrejma povinnosť všetkých.

• **Do procesu, zdá sa, príliš vstúpila politika a na objednávku politikov sa pridávajú hodiny takých a onakých predmetov, niektoré sa uberajú – tento stav sa mení prakticky z roka na rok a je závislý od toho, ako si politici „dupnú“. Prinesie Učiace sa Slovensko aj nejakú stabilitu v počte vyučovacích hodín jednotlivých predmetov?**

Školstvo u nás dost podceňujeme, zle financujeme, ale na druhej strane, ak niekde „horí“, je to práve školstvo, kde hľadáme záchranu. Veď si len spomeňme: Rastie populárna extrémizmu? Treba zvýšiť počet hodín dejepisu a zaviesť návštevy koncentračných táborov! Naši hokejisti dopadli katastrofálne na majstrovstvách sveta? Treba zvyšovať počty detí hrájúcich hokej na základných školách, treba postaviť pre deti na školách viac ihrísk. Rastie počet smrteľných úrazov na cestách? Treba zvýšiť počet dopravných ihrísk a ich návštevnosť školami. Rastie počet ľudí, ktorí si berú nekryté pôžičky, čo vyvoláva zvýšený počet exekúcií? Treba zlepšiť výchovu v školách, dávať dôraz na finančnú gramotnosť. Rastie riziko vojnových konfliktov a prílev migrantov v Európe? Treba znova zaviesť do vyučovania predmet branná výchova. Verejnosť podlieha výmyslom a dezinformáciám televízií a internetu? Treba zaviesť mediálnu výchovu do škôl, tá to vyrieši... Je veľa drogových závislých ľudí? Treba zlepšiť protidrogovú výchovu v školách! Ľudia netriedia odpad a nerobia jeho separáciu? Zavedieme do škôl cvičné hodiny a pomôcky, ako to treba robiť. A dali by sa spomenúť aj ďalšie príklady. Počet vyučovacích hodín sa nedá donekonečna zvyšovať. Skôr je dôležité optimalizovať obsah vzdelávania, pružne reagovať na nové trendy v technológiách a potrebách trhu práce a života spoločnosti.

• **Dá sa vôbec učenie a učenie sa stanoviť ako nejaký normatív? Regióny majú odlišnosti, deti sú jedinečné, učiteľia sú tiež iba ľudia, a nie stroje, ktoré možno programovať. Čo by ste nechali vy na učiteľovi, na škole a čo na všeobecnej úrovni ministerstva a príslušných úradov?**

V modernom školstve sa pestuje individuálny prístup k dieťaťu vo všetkých ohľadoch. To preferuje aj Učiace sa Slovensko. Myslím si, že dnešný dvojúrovňový model vzdelávania, ktorý zaviedol u nás pán minister Ján Mikoľaj, je dobrou stratégiou na individualizáciu potrieb. Na jednej strane stanovuje štát svoje požiadavky na obsah vzdelávania a jeho štandardy, na druhej strane si škola vo svojom školskom programe doplní špecifiká, ktoré si vyžadujú rodičia, región, trh práce a ďalšie miesta, kde ziaci žijú. Niekedy sa objavujú u libe-

rálnych odborníkov návrhy nechať to, čo sa majú ziaci učiť, najmä na učiteľovi. Dnešní prváci v základnej škole sa budú pripravovať na svoju maturitu či záverečné skúšky na stredných školách o trinásť, štrnásť rokov, teda zhruba v roku 2030, vysoké školy budú tieto dnešné deti končiť a do praxe pôjdu približne v roku 2035. Ako však bude vyzeráť svet v roku 2035? Skúsili by ste svojim deťom porozprávať o tom, ako bude vyzeráť svet, keď pôjdu na trh práce? Ozaj a bude ešte nejaký trh práce? Vieme, že o desať rokov zanikne viac ako polovica profesií, ktoré dnes učíme v našich školách, lebo trh práce bude vyžadovať celkom iné kompetencie a zručnosti ľudí. Ako sa máme popasovať s touto výzvou? Do dôchodku pôjdu dnešné prváčence niekedy okolo roku 2075. Čo teda máme dnes učiť žiakov v našich základných a stredných školách, aby prežili pekný a úspešný život? Vieme to?

• **Mediálne sa zdá, akoby problémom školstva boli najmä mzdy pedagogických pracovníkov. To je však pravdepodobne veľmi účelovo zúžený pohľad na situáciu v školstve.**

Niekedy sa v diskusiách objavujú názory, ktoré akoby reagovali na to, čo ľudia zažili v škole, keď tam ešte sedeli oni. Je to veľká ilúzia. Dnešné školstvo je v mnohých ohľadoch úplne inde, ako si ho pamätáme zo svojich školských čias. Tým, že u nás už dvadsaťpäť rokov školstvo ekonomicky škrtíme, tento fakt sa musí niekde prejavovať. Na jednej strane ľaháme do krajiny investorov, lebo si uvedomujeme, že investície zlepšujú ekonomické výsledky, na strane druhej, keď ide o investovanie do školstva, tam investovať vlády odmietajú. Za ostatných dvadsať až dvadsaťpäť rokov sa modernizačný dlh školstva vyšplhal už na úroveň asi desať miliárd eur.

• **Ako by sa dala ohodnotiť kvalitná práca pedagóga či školy?**

Moderné a úspešné školské systémy už merajú posun v kvalite žiakov, ktorý sa podaril učiteľovi za nejaký pravidelný časový úsek, najčastejšie za školský rok. To si, samozrejme, vyžaduje objektivne otestovať stav vedomostí žiakov na začiatku a na konci meracieho obdobia. K tomuto smeruje práca Národného ústavu certifikovaných meraní, ktorý má vypracované metódy na takéto hodnotenie vedomostí žiakov na začiatku a na konci meracieho obdobia. K tomuto smeruje práca Národného ústavu certifikovaných meraní, ktorý má vypracované metódy na takéto hodnotenie vedomostí žiakov na začiatku a na konci meracieho obdobia. K tomuto smeruje práca Národného ústavu certifikovaných meraní, ktorý má vypracované metódy na takéto hodnotenie vedomostí žiakov, ktorí odmietajú vzdelávanie a nevidia v učení sa žiaden zmysel.

• **Skončíte pri Učiacem sa Slovensko – je naša spoločnosť dostatočne zrelá na to, aby vedela oceniť vedomosti? A nielen oceniť, ale aj zužitkovať? Až tridsať percent mladých ich totiž plánuje využiť za hranicami.**

Spoločnosť musí pracovať na svojom sebazdokonaľovaní. Nič nie je zadarmo a nič nepríde samo od seba. Každý normálny štát musí mať filozofiu či víziu svojho života pre obyvateľov. Platí to aj o Slovensku. Základná otázka je, či je naša filozofia postavená na represii, alebo na kultivácii ľudí... Inak povedané, či chceme, aby poriadok v štáte robili policajti alebo aby boli ľudia takí kultivovaní, vzdelaní, dobre vychovaní, že budú považovať za normálne a prirodzené nekradnúť, správať sa slušne, poctivo pracovať, pomáhať slabým...

Dnes má Slovensko na počet obyvateľov asi tretí najvyšší počet policajtov. Svojich učiteľov platí najhoršie v Európe. Máme teda nastavenú filozofiu tak, že policajti budú riešiť všetko a výchova bude populúškou domácej politiky. V tomto režime môže vyhlasovať minister školstva úplne zbytočne, že budeme robiť najväčšiu reformu svojho školstva... Nič neurobíme, ak neurobíme prestavbu základnej filozofie štátu.

Na okraji Bratislavy žije na hlučnej stanici tichý život skvost technického múzejníctva Voňa kolajísk a duch minulosti otvárajú prívetivú náruč

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Bežný pracovný deň. Poslanci zastupiteľstva v Mestskej časti Bratislava-Rača riešia nadmerný hluk, ktorý spôsobuje železnica v lokalite Východné. Odborníci merajú decibely, novinári sa občas zastavia, železnica reaguje. To je však iba jedna z mnohých starostí obyvateľov v tesnej blízkosti významného nákladného železničného uzla.

Železniční nadšenci pripomínajú dejiny koľajovej dopravy aj takými unikátmi.

Rendez bol do roku 1946 súčasťou terajšej bratislavskej Mestskej časti Rača.

Ako ukázal Deň drezín, po koľajniciach sa pohybovali vozidlá všelijakých tvarov a určenia.

Členovia Klubu priateľov železničnej dopravy sa usilujú, aby MDC malo čo najviac pôvodných zariadení.

V jeho areáli spí svoj slávny sen história našej koľajovej dopravy. A vďaka miestnym nadšencom, aj z radov mládeže, je to sen dôstojný a pútavý. Múzejno-dokumentálne centrum (MDC) Železníc Slovenskej republiky na Rendezi-Východnom v jednej z bratislavských mestských častí nie je iba lokálnou regionálnou expozíciou. To vôbec nie. Areál MDC vracia návštevníka do dávnej i nedávnej histórie koľajovej dopravy všeobecne i na Slovensku.

■ ŽABY A KOLAJNICE

Východné (do roku 1946 ako osada známa pod názvom Rendez) je miestnou časťou bratislavskej mestskej časti Rača. Východné sa nachádza medzi Račou a Vajnormi, južná časť územia železnice zasahuje až po Žabí majer. Východné má okolo štyritisícosemsto obyvateľov obývajúcich Šajby, Starý Rendez, Sklabinskú, Šúrsku, Paseky. Oblasť je geograficky obkolesená železničným koľajiskom, vo vnútri územia disponuje vzácnymi historickými budovami z konca 19. storočia – Veľká a Malá vodná veža, Personálna kuchyňa, Trúbkareň, Kasárne. Práve v tomto zaujímavom prostredí sa nachádza múzejno-dokumentálne centrum ŽSR, ktoré tu plánuje zriadiť Národný železničný park, ktorý by sa stal celoročnou expozíciou parných rušňov, železničnej techniky, historických budov. Tamajšie Staré depo a Nové depo slúžilo a slúži ako opravárenský železničný park.

■ CORNWALLSKÝ OBOR

Vo voľnom čase istý mladý Richard Trevithick, hlavný inžinier bane Ding Dong v Penzance v Cornwalli vo Veľkej Británii, dumal nad konštrukciou vozidla, ktoré by dokázalo odviezť veľké množstvo tovaru a ľudí a zároveň nebolo príliš veľké na to, aby sa dalo používať v praxi. Najprv vyrobil model parnej lokomotívy, a keď sa presvedčil, že funguje, pustil sa do práce aj na skutočnom stroji. Richard mal prezývku Obor, v tom čase bola výška muža 188 centimetrov priam neskutočná. A v neskutočnom čase predstavil aj svoj vynález. Na Štedrý deň v roku 1801 ukázal kamarátom stroj prezývaný Puffing Devil (Bafkajúci diabol). Niekde sa uvádza, že to bola lokomotíva, odborníci však ustáliili výraz parný voz tvrdiac, že lokomotíva sa pohybuje po koľajniciach a všetko, čo jazdí po cestách, sú vozy. Odvahu sadnúť si Trevithickom do nového „diabolského“ vynálezu našlo sedem jeho priateľov. Vyšli s parným vozom na Cornwallský kopec Camborne Hill. Túto udalosť dodnes pripomína obľúbená pieseň Cornwallčanov Camborne Hill.

motívy, a keď sa presvedčil, že funguje, pustil sa do práce aj na skutočnom stroji. Richard mal prezývku Obor, v tom čase bola výška muža 188 centimetrov priam neskutočná. A v neskutočnom čase predstavil aj svoj vynález. Na Štedrý deň v roku 1801 ukázal kamarátom stroj prezývaný Puffing Devil (Bafkajúci diabol). Niekde sa uvádza, že to bola lokomotíva, odborníci však ustáliili výraz parný voz tvrdiac, že lokomotíva sa pohybuje po koľajniciach a všetko, čo jazdí po cestách, sú vozy. Odvahu sadnúť si Trevithickom do nového „diabolského“ vynálezu našlo sedem jeho priateľov. Vyšli s parným vozom na Cornwallský kopec Camborne Hill. Túto udalosť dodnes pripomína obľúbená pieseň Cornwallčanov Camborne Hill.

■ ĎALŠÍ VYNÁLEZCA

Viete, že výraz lokomotíva je vlastne neobdobný a že stroj, ktorý za sebou ťahá náklad či cestujúcich v na to určených vozoch – vagonoch, sa volá správne rušeň? Trinásť rokov po Trevithickovi, v roku 1814, predviedol iný britský bankýr inžinier a vynálezca úspešne parný rušeň, ktorý na koľajniciach postavených do svahu utiahol osem vozov s nákladom tridsať ton. O rok neskôr si ho dal patentovať. George Stephenson ako inžinier zlepšoval v baniach parné stroje a čerpadlá. Zriadil tam aj niekoľko šikmých plôch na prepravu uhlia a nakoniec dvadsať kilometrov dlhú banskú dráhu. V roku 1823 projektoval prvú verejnú železničnú trať na dopravu osôb medzi britskými mestami Stockton-on-Tees a Darlington (obsluhovanú strojom Locomotion) a 27. septembra 1825 ju uviedol do plnej prevádzky. Rušeň zvládol tridsať naložených vozov s celkovou hmotnosťou deväťdesiat ton v rýchlosti takmer dvadsať kilometrov za hodinu. Mimochodom, po pávi Stephensonovi máme dodnes

rozchod koľají 1 435 milimetrov. Je to celosvetovo najrozšírenejší rozchod.

■ BANE DO TRETICE

Slávny James Watt, škótsky fyzik a vynálezca, keďže mu banícke prostredie bolo ľudsky veľmi blízke, časť svojho bádania zasvätil tomu, ako pomôcť priateľom, ktorí v podzemí drelí doslova ako muly. Pracoval na zdokonalení Newcomenovo „ohňového stroja (atmosférický parný stroj), ktorý nevedel nikto opraviť. Watt zasvätil celý život zdokonaľovaniu tohto stroja, za čo mu v rokoch 1769 –1784 udelili štyri patenty. Založil prvú továreň na parné stroje. Tie sa však v priemysle naplno začali používať až v poslednej tretine 18. storočia.

V období, keď sa technická revolúcia začínala v britských baniach na uhlie, u nás dopravu zabezpečovali kone. Kónská železnica je druh dopravy vykonávaný po železnici (dráhe) s použitím sily koní. Využívala sa na Slovensku prevažne v 19. a na začiatku 20. storočia. Väčšina „traťí“ mala vzhľadom na relatívne nízku výkonnosť koní len miestny charakter. Prvýkrát na Slovensku sa kónská železnica (a koľajová doprava vôbec) aj v mestskej hromadnej doprave začala využívať v roku 1891 v Košiciach. Niekoľko kónských železníc bolo vybudovaných aj v horských oblastiach ťažby dreva a nerastov. Po vynájdení parného stroja boli vo svete postavené prvé železnice a železničné stanice. Ani Rakúsko-Uhorsko nemohlo zaostávať a začalo s ich výstavbou. V roku 1836 sa stretlo sedemnášť grófov, statkárov a obchodníkov, aby založili spoločnosť, ktorá postaví železnicu z Bratislavy do Trnavy. Prvá kónská železnica na Slovensku bola sprevádzkovaná v roku 1840 a viedla z Bratislavy do Svätého Jura, do roku 1846 bola predĺžená cez Trnavu až po Sereď. Prevádzka na nej bola zastavená až v roku 1872.

■ PREŠPORSKÁ RARITA

Budova Prvej kónskej železnice na území dnešného Slovenska je zároveň jedinečným historickým objektom hlavného mesta SR – stojí dodnes na križovatke ulíc Krížnej a Legionárskej. Postavená bola v rokoch 1836 – 1840. Budova je jedným z najstarších objektov v tejto časti mesta. Architektonicky je vyriešená ako hlavová stanica, vzorom pri jej stavbe bola palácová architektúra. Keďže tieto budovy sa väčšinou vo svete nezachovali, má právo nosiť meno Prešporská rarita. Budova bola následkom viacerých zmien vlastníkov dlhší čas spustená a ošarpaná, dokonca ju chceli dať zbúrať. Záchrancom sa stala istá poisťovňa, ktorá si v nej zriadila regionálne riaditeľstvo. Na kónskú medzimestskú železnicu nadväzovala aj mestská hromadná doprava. Koľaje prvej kónskej železnice viedli od roku 1840 od budovy stanice konky po dnešných uliciach Karadžičova, Dostojevského rad a Vajanského nábrežie až k dnešnému Námestiu Ľudovíta Štúra. Neskôr, v roku 1873, bola táto železnica prebudovaná na parnú trakciu a parné vlaky začali premávať zo stanice Považskej železnice na križovatke Krížnej a Legionárskej ulice a k Námestiu Ľudovíta Štúra už neboli vedené.

■ POCTA NAŠINCOM

V roku 1836 vznikla spoločnosť, ktorej vedúcou osobnosťou bol barón J. W. Walterskirchen. Pod jeho taktovkou vznikla akciová spoločnosť na výstavbu kónskej železnice, vedúcej z Bratislavy do Trnavy. Výber teritória pre túto trať bol zverený Ing. M. Schrönererovi, ktorý bol autorom trate České Budejovice – Linec (Gmünden – Linz). Jeho podklady boli rýchlo hotové pre Prvú Uhorskú Bratislavsko-Trnavskú železničnú spoločnosť a v roku 1837 sa začalo s vymieraním pre Prešporskú-trnavskú železnicu s rozchodom 1 435 mili-

metrov. Stavba trate bola zverená projekčnej kancelárii Ing. F. O. Hieronymiho. S jej výstavbou sa začalo najskôr v Bratislave a neskôr sa budovanie posúvalo k Trnave. Prvý vlak bol z Bratislavy vypravený 27. 9. 1840 v úseku Bratislava – Svätý Jur. Po 11. 12. 1846 jazdila „konka“ už aj z Trnavy do Sereďe.

Na trase našej kónskej železnice boli viaceré významné stavby. Perlou stavbárov boli najmä mosty. Najväčší bol Báhoňský viadukt s dĺžkou asi päťdesiat metrov, bol murovaný a mal deväť mostných oblúkov. Ďalší bol pri Cíferi. Najväčší však bol na trati z Trnavy do Sereďe. Ten bol drevený, podobne ako mosty v Amerike, a meral až stopäťdesiat metrov. Žiaden z nich sa však nezachoval. Pri Šenkviaciach ako pamiatka na túto éru je dodnes funkčný, avšak prestavaný jednooblúkový Rakov most. Majestátne boli taktiež staničné poschodové budovy, ku ktorým patrili nielen stanice, ale aj dielne, stajne a senníky, ktoré boli v preprahacích staniaciach. Tam boli v stajniach umiestnené kone, ktoré sa vždy po určitých kilometroch vymieňali za odpočívajúce. Po dvoch dňoch ťahania a štyroch desiatkach kilometrov pod kopytami tretí deň odpočívali práve v preprahacích staniaciach.

■ ŽELEZNIČNÉ MÚZEUM

Až do roku 2008 prezentovalo MDC svoje zbierkové predmety iba v rámci železničnej expozície bratislavského Múzea dopravy Slovenského technického múzea alebo v rámci príležitostných krátkodobých podujatí. Od tohto dátumu sa veci zmenili. Úpravy areálu starého rušňového depa Bratislava-východ, vykonávané spoločným úsilím členov Klubu priateľov histórie železničnej dopravy Bratislava a internetového portálu Vlaky.net, železničných modelárov a zamestnancov Múzejno-dokumentálneho centra, pokročili do tej miery, že 14. júna 2008 pri príležitosti X. celoslovenského zrazu historických železničných vozidiel Rendez 2008 mohla byť v týchto priestoroch pre verejnosť sprístupnená prvá stála železničná expozícia MDC. V septembri tohto roka sa v tých istých priestoroch najnovšie uskutočnil takzvaný „drezinový“ deň. Medzitým sa v MDC každoročne uskutočňujú celoslovenské zrazy historických železničných vozidiel.

Zďaleka viditeľnou dominantou areálu sú dve pamiatkovo chránené vodárenské veže. Nižšia z nich uzatvára výstavný areál na jeho najvyššej strane. Na jej prízemí je inštalovaná expozícia železničného vodárenstva a výdajných stojanov na olej. Túto expozíciu dopĺňa v exteriéri vodný vozeň a výber rôznych typov vodných žeriavov. Ťažiskom expozície sú prevádzkyschopné alebo vystavovateľné historické železničné vozidlá umiestnené na koľajisku bývalej definfekčnej stanice a na koľajach zaústených do točnice. Z nich azda najviac upútajú parné rušne 331.037, 310.433 a 310.097, zaujímavá je zaiste i súprava osobného a nákladného vlaku s rôznymi typmi vozňov, pochádzajúcich z rokov 1884 – 1935, parný žerjav č. 137, motorové rušne Bobík T 211.0823, Karkulka T 444.0060 a Sergej T 679.1312, motorový vozeň M 262.007, nemecký pancierový vozeň z čias druhej svetovej vojny, osobný motorový drezinový vozeň z Škoda STW, zbierka strojov pre údržbu zvršku a ďalšie železničné vozidlá. V koľajisku sú tiež umiestnené traverzové rušňové zdviháky z konca tridsiatych rokov 20. storočia a tri mechanické návěstidlá rôznych typov. Aktuálne sa dokončuje inštalácia dvojkomorového zauhľovacieho výřahu Teudloff, pochádzajúceho z rušňového depa Leopoldov.

EKONOMIKA

Slovenský parlament prijme každoročne stovky nových zákonov. Je medzi nimi aj zopár ústavných, na schválenie ktorých treba ústavnú väčšinu, čo znamená minimálne deväťdesiat hlasov. V terajšej situácii v NR SR teda aj hlasy opozičných poslancov. V roku 2011 parlament odhlasoval ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti, ktorý – laicky povedané – krotí prípadnú vládnú rozhadzovačnosť, aby neprekročila šesťdesiat percent k HDP. Ak sa tak stane, kabinet musí požiadať parlament o vyslovenie dôvery.

Odbržené peniaze

Slovenská ekonomika sa v súčasnosti nachádza v prvom sankčnom pásme verejného dlhu na úrovni päťdesiat tri percent k HDP. Vláda si teraz môže na finančnom trhu lacno požičať, aby mohla dofinancovať veľké infraštruktúrne projekty, čo sa v budúcnosti už nemusí opakovať. Má na to aj iné dôvody, medzi ktoré patrí i úbytok peňazí z eurofondov o sumu takmer šesťdesiatdeväť miliónov eur ako „daň z úspechu“, keďže dosahujeme vyšší ekonomický rast, ako predpokladala sama Európska komisia pri naplňovaní národnej obálky. Nejde pritom o významný balík peňazí, keďže sme v predchádzajúcom období (v rokoch 2007 – 2013) dostali o 138 miliónov eur viac. Medzi argumenty vlády patrí najmä potreba výstavby diaľnic, rýchlostných ciest a možno aj železničných koridorov. Konkrétny zoznam, na čo by sa „odbržené peniaze“ použili, by bol v prílohe k predmetnému zákonu, čo doteraz nebolo, a túto „investičnú výnimku“ by kontrolovali spoločne koalíčni aj opoziční poslanci. Toto akési priznание očí nie je nič nezvyčajné, funguje aj v Nemecku tiež pri investovaní do budovania dopravnej infraštruktúry.

Existuje niekoľko spôsobov, ako tento zákon novelizovať. Buď zvýšiť doterajšie percentuálne sankčné pásma, alebo namiesto hrubého dlhu počítať len čistý dlh k HDP, ktorý vytvára vláda. Opozícia je kategoricky proti akýmkoľvek zmenám v zákone a tvrdí, že pri terajšom hospodárskom raste má vláda peňazí dosť, len ich nevie efektívne používať, a navyše vraj diaľnice budujeme draho. Pravda je, že ich skutočne nestavíme lacno, ale vláda môže oponovať argumentom, že deficit verejného dlhu k HDP sa doteraz počítal z hrubého dlhu, čo však treba zahraničným investorom a európskym inštitúciami vysvetliť, aby nedošlo k spochybňovaniu výpočtu správnosti slovenskej zadĺženosti.

Podľa vyjadrenia slovenskej vlády musia bývalé štáty strednej a východnej Európy do budovania infraštruktúry investovať viac. V tomto skôr zaostávame, a keďže si môžeme lacno požičať, nie je rozumné to nevyužiť. Veď by sa už konečne patrilo dobudovať diaľničné spojenie medzi Bratislavou a Košicami, ale aj ostatné úseky diaľnic, na čo treba vyše päť miliárd eur. Stále sa nevie, kadiaľ povedie čínska „Hodvábna cesta“ do západnej Európy, na ktorej sa chceme tiež aktívne podieľať. Ak sa nepodarí získať peniaze navrhovanou zmenou ústavného zákona, terajší minister dopravy Árpád Érsek hovorí, že navrhované projekty sa budú realizovať ako PPP projekty, čo vraj bude slovenských daňových poplatníkov stáť viac. Nebudeme o tom špekulovať. Je zrejme, že opozícia nechce zvyšovať ekonomickú prestíž vlastnej krajiny, aby kabinetu R. Fica nepridávala na volebnom argumentačnom potenciáli. A tak je viac než jasné, ako sa zachová pri hlasovaní o zmene Ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti.

Róbert HÓLČZ

Mnohé melódie chytia každého Slováka za srdce už pri prvých tónoch

Hymnické piesne sú národný klenot

Lubica VOZÁROVÁ-STRÁŽAYOVÁ – Ilustračné foto: archív SNN

V živote nášho národa zohrávalo významnú rolu hnutie národného obrodzenia. Slovenská inteligencia, zväčša pochádzajúca z ľudu, usilovala sa prebudiť v ňom národné cítenie šírením vzdelanosti prostredníctvom kníh a tlačí. Vrchnosť monarchie nebola naklonená obrodeneckým myšlienkam a v úsilí ovládať menšie národy neváhala siahať po prostriedkoch, ktorými donútila dovtedy len písaným slovom bojujúcich národovcov za práva svojho ľudu prejsť od slov k činom a so zbraňou v ruke bojovať a obhajovať slobodu ujarmeného národa. Združenia a spolky mladých vlastencov, odhodlaných za svoj národ položiť i to najcennejšie, dodávali si odvahu spevom nádherných vlasteneckých piesní. A v týchto, pre náš národ takých pohnutých časoch sa ako smútok za časmi zašlej slávy a zároveň viera v lepšie časy, vyzdvihujú myšlienku slobody a cti, spravodlivosti a práva, zrodili najkrajšie a najvýznamnejšie hymnické piesne, ktorých už prvé tóny chytia každého Slováka za srdce.

Rozmach duchovnej, a teda hymnickej piesne sa spája u nás s reformáciou. Z druhej polovice 16. storočia pochádza prvá kniha duchovných piesní, pripravená Slovákom Jánom Silvánom, *Písne nové na sedm žalmů kajících*, reformáčný denník pozoruhodných duchovných textov a prvých historických piesní, spätých i so slovenskými historickými udalosťami.

V nasledujúcich storočiach sa slovenský hymnus vyvíjal, s príchodom národného obrodzenia prechádza od duchovných textov k vlasteneckým, burcujúcim do boja za národnú slobodu, nezabúdajúc na kresťanskú podstatu národa – duch náboženstva bol naďalej súčasťou vlasteneckých hymnických piesní.

Častou inšpiráciou pre naše hymnické piesne bola slovenská ľudová tvorba, výnimkou nebola ani vlastenecká poézia iných národov. K najstaršej obrodeneckej slovenskej hymnickej piesni *Hej Slovinci!* inšpirovala Samuela Tomášika počas návštevy ponemčenej Prahy v novembri 1834, popri vtedajšej situácii v monarchii, poľská vlastenecká pieseň *Jeszcze Polska niezginieła*, pokiaľ my zijemy.

Aj hrdý a vznešený Pribina – dielo akademického sochára Tibora Bartfaya, pôsobí ako oslavný hymnus...

Dávna „sláva Slávov“ bola námetom Štúrových piesní *Nitra, milá Nitra a Děvín, milý Děvín*, ako i *Bratislava, Bratislava* od „zabudnutého“ Juraja Zvestoňa Bullu. Súčasťou našu hymnu s pôvodným názvom *Ponad Tatrou blyská* napísal Janko Matúška na nápev ľudovej piesne Kopala studienku, pozerala do

nej ako reakciu na zosadenie Ľudovíta Štúra z Katedry československej reči a literatúry bratislavského lýcea v marci 1844, keď sa trinásť študentov, mladých slovenských vlastencov, na protest proti tomuto aktu vydalo na cestu z Prešporka do Levoče. S obľubou spievanými sú tiež nádherné hymnické piesne Viliama Pau-

Úroveň legislatívnej ochrany zvierat konečne dobiehame Európu

Zviera je cítiaca bytosť, živý tvor

Štefan ZLATOŠ – Foto: Štefan KAČENA

Na konečnej verzii novely zákona sa pracovalo niekoľko mesiacov. Pôvodne bola avizovaná na predloženie ešte na septembrovú schôdzu parlamentu, pre množstvo pripomienok ju však poslanci prerokujú pravdepodobne v októbri. Materiál prinesie zmeny aj v Občianskom zákonníku, trestnom zákone a zákone o policajnom zbere. Zviera už viac nebude vecou, pribudnú systémové opatrenia proti množiteľom psov aj ich povinné čipovanie. Rezort novelou rieši tiež aktuálne témy, ako je chovanie zvierat na sídliskách či trestnoprávna zodpovednosť majiteľa.

Majitelia budú povinní dať psa začipovať najneskôr do dvanástich týždňov od jeho narodenia. V prípade predaja, resp. darovania inej osobe, bude musieť byť začipovaný ešte pred zmenou vlastníka, bez ohľadu na vek šteňaťa. Povinná identifikácia a registrácia psov a ich držiteľov zabezpečí kompletnú evidenciu psov v Centrálnom registri spoločenských zvierat. Množiteľia tak budú presne identifikovateľní a postihovaní. Cieľom je povinným čipovaním psov dosiahnuť do niekoľkých rokov stav, keď nebudeme mať preplnené útulky a stratené psy sa budú rýchlo vraciať majiteľom. Veterinárny lekár získa právo vyzvať vlastníka psa na preukázanie dokladu totožnosti. Pri zmene majiteľa bude musieť pôvodný vlastník psa nahlásiť zmenu i údaje o novom vlastníkovi do dvadsaťjeden dní prostredníctvom veterinárneho lekára. Rovnako do dvadsaťjeden dní musí majiteľ nahlásiť veterinárnemu lekárovi aj úhyn psa. V databáze budú jasne zaznačené pohyby psov a zmeny ich vlastníkov. Už žijúce psy budú musieť byť začipované najneskôr do roku 2020.

■ ZAMEDZENIE TÝRANIA

Novelou zákona sa nastolí ochrana práv zvierat najmä pred týraním tým, že sa posilnia právomoci veterinárnych inšpektorov. V prípade podozrenia z týrania budú mať právo vstúpiť na poze-

mok aj bez prítomnosti polície. Muži zákona budú môcť vstúpiť na pozemok už pri podozrení na týranie zvierat. Novela tiež nadväzuje na trestný zákon v prípade otrávenia zvierat. Ide o reakciu na travičov a prípady nálezu otravy či žiletiiek a iných ostrých predmetov v potrave na verejných priestranstvách. Za týranie zvierat sa bude považovať

aj to, keď zviera uhynie hneď, ale vinou silnej bolesti a jej následkom bude nevyhnutná jeho eutanázia.

Majitelia zvierat budú za ne niest' v prípade napadnutia človeka aj trestnoprávnu zodpovednosť. Nezodpovedným vlastníkom bude hroziť trest odňatia slobody až na osem rokov. Je to veľmi dobrý krok proti arogancii nie-

lyho-Tótha *Kto si rodom Slováč (K bratom) a Slovenčina moja* z rokov 1844 – 1845, burcujúce do boja za našu rodnú reč a plnú lásky k nej, no tiež *Čo čušíš, čušíš, Slováku mužný?*

Z obdobia boja Slovákov za sebaurčenie pochádza i *Kto za pravdu horí* (Sláva šľachetným, 1846) z pera Karola Kuzmányho, známa óda na pravdu a šľachetnosť. Nepochybne zaujímavý je pôvod melódie – nemecká pieseň *Freiheit, die ich meine*, s ktorou sa autor zoznámil počas univerzitných štúdií v Jene.

Reakciou na revolučné roky je Tomášikova *Kolo Tatier čierňava* – spočiatku truchliaca nad postavením Slovákov v monarchii, vzápätí však vyzývajúca do boja za národnú slobodu a končiaca oslavou víťazstva.

Nostalgia za revolučnými časmi bola tým pramienkom, z ktorého vytryskli pesimisticky ladené verše Andreja Sládkoviča *Hojže, Bože!* (Pieseň, 1861), ktoré sa po zhudobnení svojim charakterom zaradili tiež medzi vystaňovateľské piesne. V láske k rodnému kraju nezaostával ani jeho vnuk Pavol Braxatoris, ktorého *Pieseň o rodnej zemi či Rodný mój kraj* môžeme bez zveličenia zaradiť medzi novodobé hymnické piesne.

Každému Slovákov je dobre známa *Aká si mi krásna*, s obľubou spievaná ako jedna z mála i v minulom režime. Jej motívom však nie je ľudová pieseň, ako sa tradovalo. Eugen Suchoň zhudobnil báseň *Návrat málo známeho Petra Bellu Horala* z roku 1897 ako výpoveď Slováka, ťažko nesúceho život za hranicami svojej vlasti.

Snahy Slovákov o vymanenie sa spod tisícročného maďarského područia priniesli svoje klenoty v podobe krásnych hymnů Tichomíra Milkina *Bože čosráčil slovenskému ľudu* (1917), Ferka Urbánka *Hoj, vlast' moja* či Martina Rázusa *Hoj, zem drahá* (1918).

ktorých nezodpovedných „psičkárov“, ktorí doteraz ignorujú platné všeobecne záväzné nariadenia o spôsobe vedenia psov, pri odchyte túlavých zvierat a uľahčí prevod vlastníctva nájdeneho zvieratá s cieľom čo najskoršej adopcie.

■ PROBLÉMOVÉ CIRKUSY

V prípade prijatia navrhovanej legislatívy sa zmení aj prístup k cirkusovým zvieratám. „Určite nechceme cirkusy diskriminovať, chceme však ochrániť najrizikovejšiu skupinu divo žijúcich zvierat pred ich zneužívaním. Prevádzkovatelia cirkusov sa budú musieť zaregistrovať na Štátnej veterinárnej a potravinovej správe, ktorá bude vydávať, pozastavovať a zrušovať rozhodnutia o schválení pre cirkusy,“ povedala presnejšie ministerka Gabriela Matečná. Ministerstvo v nadväznosti na novelu pripraví vyhlášku, ktorá stanoví, že nebude možné použiť vybrané druhy divo žijúcich zvierat na verejné vystupovanie, čiže také, kde by museli prevádzať človekom naučené a v prírode sa bežne nevyskytujúce správanie.

Aj keď dlhoočakávaná novela zákona prichádza s časovým posunom a meškание ešte predlži aj čas potrebný na jej uvedenie do platnosti, predpokladá sa, že by mohla byť účinná niekedy v polovici roka 2018. Bolo by to veľmi žiaduce, pretože na Slovensku nie je dlhodobý zákonom uspokojivo doriešené spoluzitie človeka s domácimi zvieratami. Právomoci mestských polícii boli v minulosti také mizivé, že sa obmedzovali nanajvýš iba na to, aby postihovali majiteľov spoločenských zvierat za znečisťovanie verejných priestranstiev. V tejto súvislosti by sa žiadalo dodať, že takisto by mali postihovať aj nezodpovedných ľudí, ktorí nechcú rešpektovať skutočnosť, že na ulici či sídlisku nežijú sami a že nikto nie je povinný znášať neporiadok, ktorí spôsobili. To však je už iná téma, dotýkajúca sa iných, v súčasnosti nie celkom vyhovujúcich zákonov.

Legendárny detský časopis *Slniečko* oslávil deväťdesiat rokov existencie

Keď deti čítajú s potešením

Alexander GOCZ – Foto: archív

Pred desiatimi rokmi napísal vtedajší šéfredaktor *Slniečka* Ondrej Sliacky k jeho osemdesiatinám toto: „Keď roku 1927 začala Matica slovenská na podnet Rudolfa Kľačka vydávať *Slniečko*, nikto nemohol tušiť, že časopis bude vychádzať ešte aj v roku 2007. Zásľuhu na tom má jeho šéfredaktor Jozef Ciger Hronský, ktorý práve v *Slniečku* uskutočnil radikálnu prestavbu slovenskej detskej literatúry.“ Odvtedy prešlo ďalších desať rokov a na Slovensku sa môžeme pyšiť skutočným unikátom – časopisom pre deti, ktorý má deväťdesiat rokov.

Keď som ako dieťa trávil prázdniny u babky v dedinke stratenej na východe Slovenska, vždy po príchode som neomylnne siahol do police s knihami a vytiahol hrubú, starodávne viazanú knihu. Bolo to desať ročníkov *Slniečka* z tridsiatych rokov a pre mňa to bol hotový poklad. Rozprávkový, ale aj obrázkový.

■ V LÚČOCH ČASU

Básnicky povedané, *Slniečko* začalo svietiť v už spomínanom roku 1927, konkrétne v septembri, a svietilo až do júna 1950. Potom ho totalitní strážcovia kultúry prinútili zísť a znovu vyšlo až v roku 1969, pričom vychádza dodnes. V rokoch 1927 až 1950 bolo *Slniečko* čosi ako „umelecký mesačník pre deti“, pričom do roku 1939 ho vydávala Matica slovenská v spolupráci s Československým Červeným krížom, potom až do roku 1950 bol

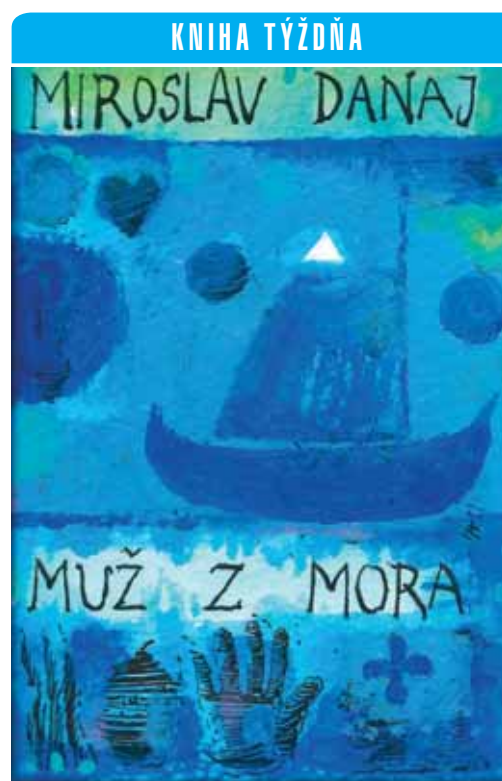
časopis výlučne pod egidou Matice. Po obnovení *Slniečka* v roku 1969 vychádzal časopis v rámci vydavateľstva Mladé letá a v súčasnosti ho vydáva Literárne informačné centrum.

Slniečko už od svojho vzniku sa opieralo o kresťansko-humanistickú orientáciu, pričom sa v ňom silne prezentovalo i národné a sociálne cítenie. Na rozdiel od iných časopisov bolo založené na názorovej tolerancii redaktorov, preto bolo ideálnym miestom na tvorivé uplatnenie tak starších spisovateľov, kam

patrila Ludmila Podjavorinská, ako i mladších autorov, ako Mária Rázusová-Martáková, či nastupujúcej novej generácie spisovateľov pre deti a mládež, ako boli povedzme Elena Čepčeková a Rudo Moric. Spočiatku mal časopis viac-menej pedagogicko-didaktický charakter, no v pomerne krátkom čase sa postupne začal orientovať najmä na umenie. Pomáhal rozvíjať literárne i publicistické žánre, no taktiež ilustračnú tvorbu pre deti, čím formoval i umelecko-náučný žánr.

Zázračné v zdanlivej každodennosti

Miroslav Danaj: Muž z mora, Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2017

Aforizmus bol a zostáva na slovenskej literárnej scéne v polohe majstorskej disciplíny, pri ktorej platí, že je veľa povolaných, ale málo vyvolených. Alebo inakšie povedané, nie každá sentencia, koncentrovaná výpoveď na jednom či dvoch riadkoch, prípadne veršoch, dokáže človeka takpovediac v okamihu posunúť k záblesku poznania. Tento dar mal Peter Gregor, má ho Tomáš Janovic či v ostatnom čase Ondrej Kalamár a nesporne ho má aj Miroslav DANAJ.

Miroslav Danaj teda patrí k tým nemnohým autorom, ktorí dokážu skoncentrovať posolstvo, príbeh, životnú udalosť – či už smutnú, alebo veselú, do nahusteného priestoru jednej či dvoch viet, teda do aforizmu, epigramu či poučenia, ktorému hovoríme tiež sentencia. Tento svoj dar dokázal demonštrovať už svojimi predošlými zbierkami týchto krátkych literárnych útvarov, ako boli knihy Niečím ťa možno liečim, Ona Qjšia káva a Smiem si prisaďnúť?

V najnovšej zbierke *Muž z mora* opätovne dokazuje výnimočnú osobnostnú dispozíciu vnímať bežnými zmyslami nepovšimnuteľné detaily sveta a pretransformovať ich do sentencie, ktorá oslovuje hĺbkou, vtípom, múdrosťou. Za riadkami precízne volených slov cítiť autorovu unikátnu životnú skúsenosť, veď je špičkovým chirurgom, ktorý sa denne pohybuje na hraniciach ľudského života a smrti, dôverne nahlíada do zložitých ľudských príbehov a osudov bez toho, aby pritom stratil svoju prislovečnú láskavosť, citlivý humor, vieru v život a nesmiernu pokoru voči všetkému a všetkým navokol. Práve Miroslav Danaj môže vysloviť až čiernohumornú sentenciu: „Medicina sa snaží predĺžiť pobyt v čakárni.“ Kniha *Muž z mora* patrí medzi tie, ktoré môžete otvoriť na hoci ktorej strane, prečítať si niekoľko myšlienok a nechať ich klíčiť a kvitnúť v mysli, osvieženej na ďalšie prežívanie reality. Veď „po prehre hľadáme spojencov – po výhre sa k nám pripoja aj sami“.

(mab)

MEDAILÓN

Na Slovensku je viacero autorov, čo sa venujú tvorbe pre dospelých, od ktorej si odskočia napísať knihu pre deti, ako keby sa potrebovali nabiť energiou detskej fantázie. Ale býva to aj naopak. Autor primárne tvorí pre deti a k tvorbe pre dospelých siahne, keď potrebuje vyjadriť dôležité myšlienky, ktoré ho ťažia. K takýmto autorom patrí aj prozaička a poetka Marta HLUŠIKOVÁ.

Autorka pre deti aj dospelých

Marta Hlušiková sa narodila 9. októbra 1952 v Leopoldove a detstvo a mladosť prežila v Trenčíne. Po maturite na Strednej všeobecnovzdelávacej škole v Trenčíne študovala na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave odbor slovenský jazyk a latinčina. Po štúdiách bola krátko redaktorkou v Archeologickom ústave v Nitre a od roku 1977 pracuje v školstve. Po presťahovaní do Rimavskej Soboty je profesorkou slovenského jazyka a latinčiny na tamojšom Gymnáziu Ivana Kraska. Marta Hlušiková literárne tvorí a publikuje od roku 1989, pričom sa popri dospelom čitateľovi orientuje predovšetkým na detského čitateľa a poslucháča. Pozitívna rodinná atmosféra je podloží jej rozprávkového debutu pre deti *Kde pavúky tkajú cukrovú vatu* (2008), ale aj ďalších kníh – *Neznášam, keď ma hladkajú po hlave* (2009), *Písmenko alebo Tam, kde pršia výkričníky* (2009), *Bublínkové rozprávky* (2010) a *Čo baby nedokážu* (2011). Ako poetka sa predstavila zbierkami *Kamene* (2003), *Rok červených moruší* (2007) a *Lúky tancujú koreňmi tráv* (2011), v ktorých so sugestívnou nostalgiou a formou lyrických etúd vypovedá o vnútornom svete ženy. Ako prozaička pre dospelých napísala knihu *Záhrady* (2005), kde sa v krátkych prózach, situovaných do každodenného života, pokúsila o vzájomné prepojenie reality s fikciou. Marta Hlušiková v týchto dňoch oslavuje pekné životné jubileum. V mene redakcie SNN jej srdečne blahozeláme!

(mab)

HUMORESKA

Hneď na úvod by som rád vyhlásil, že mám k umeniu kladný vzťah, výtvarné umenie nevynímajúc. Od Moravianskej Venuše cez Monu Lisu až po moderné experimenty, napríklad obraz s názvom *Dievča vo hviezdach*, ktorý pripomína výsledok výbuchu granátu v sklade s farbami. Ani vyslovené provokácie mi neprekážajú, a preto sa s pochopením pousmejem, keď niekde v encyklopédii nájdeme fotografiu z roku blahkej pamäti 1964, keď Marcel Duchamp vystavil pod názvom *Fontána* vymysleným menom podpísaný porcelánový pisoár. Dnes keby ho chcel nejaký víťaz tromfnúť, tak by

musel vyhlásiť veľkosklad sanitárneho tovaru za galériu. A to by sa napodpisoval nielen pisoárov, ale pribudli by aj umývadlá a WC misy, o vaniach a sprchovacích kútoch

Kunsthalle. Doďo nazrel cez výklad a spýtal sa, kedy ju dokončia. Musel som mu vysvetliť, že tie rúry a kusy špagátu nenechali robotníci, ale že to je najnovšia inštalá-

člnkoch mierila štvrtina Afriky a Stredného východu. Hneď v prvej miestnosti bolo naukladných čajsi sto oranžových záchraných viest. Pekne jedna vedľa druhej.

v susednom Česku v Delných Břežanoch pri Prahe nechal anglický umelec Roger Hiorns vykopať päť metrov hlbokú jamu, žeriovom tam šupli kompletnú starú stíhačku Mig 21 a potom to celé zahrnul hlinou. Celá umelecká akcia mala podľa kurátorov sociálno-kritický podtext. Vzápätí Doďo prezradil, že má po svokrovi starú škodovku, ktorú chce odhlásiť, ale musí priniest potvrdenie o zošrotovaní, a za to sa platí. Keby som mu reku napísal nejaké libreto o umeleckej inštalácii a on by tú plechovú herku zakopal na záhumní. Samozrejme, výkopové práce, žeriov a všetko okolo by zaplatila nejaká galéria. Tak ako v prípade anglického majstra Galéria Rudolfinum. Marek DANKO

Netušené formy moderného umenia

nevrajiac. Problém je v tom, že niektorí ľudia nechápu moderné umenie, najmä čo sa týka v súčasnosti vychytených takzvaných „inštalácií“. Aj minule. Idem si takto s kamarátom Doďom, ktorý sa prišiel pozrieť do veľkomesta na Dunaji, a prechádzali sme cez Námestie SNP. Tak som mu z hrdošťou ukázal, že tu reku máme novú galériu s irečným názvom

cia istého talentovaného mladého umelca. Doďo sa priesčil, že inštalácia je odvodená od slova inštalatér a že taký bordel im nechali vo firme inštalatéri just minulý týždeň. Zobral som ho teda na poschodie nášho stánku výtvarného umenia, kde akurát prebiehala výstava zameraná na potlačanie xenofóbie a iných huncútstiev, keďže to bolo v čase, keď k nám na gumových

Doďo si to obzrel a konštatoval, že toto nie je inštalácia, ale veľkosklad ochranných pomôcok. Ťažko s takým ignorantom...

Potom som Doďa vyššie roka nevidel. Minule zasa zavítal do bradavice či krásavice na Dunaji. Sadli sme si na jedno orosené a ja som zistil, že predsa som len v priateľovi zasial semenko lásky k umeniu. Začal mi rozprávať o tom, ako

ČRTA

„Staré pamiatky nášho milého Slovenska na svetlo vynášať a skladať do archívu matičných letopisov má byť v terajšom čase zaujímavou úlohou slovenských spisovateľov. Lebo aby národ znal milovať a si vážiť svoje rodisko, svoju vlasť, aby nemal príčinu za svojet' sa hanbiť ani za cudzinou pachtiť a len to chváliť a obdivovať, čo nie je jemu samému vlastné, ale cudzie, tedy musí predovšetkým dobre poznať to svoje rodisko, tú kolísku dávnych svojich predkov, pamiatku ich dejov, ich slávnej a dávnej moci, ktorú by predsudky a neprajnosť terajšieho pokolenia radi do tóni postavili a večnou tmou zahaliť chceli.“

Žije, žije duch slovenský...

Aj takýto odkaz nám zanechal evanjelický kňaz, romantický prozaik a básnik Samo Tomášik. Bol dejateľom v národnej a cirkevnej oblasti, stál na čele všetkých významných podujatí na prospech slovenského národa. Bol pri zrode Matice slovenskej, ktorej založenie pozdravil básňami Hymna a Rozpomienky na Svätý Martin, no najčastejšie ho spájame s piesňou Hej, Slováci!

Pri príležitosti sto tridsiateho výročia úmrtia Sama Tomášika sa v obci Chyžné konala spomienková slávnosť. Svätocenný nedeľný deň sa začal službami Božími v ev. a. v kostole v Chyžnom so zborovým spevokolom Lechem. Potom sa sprievod presunul na obecny cintorin, kde si zhromaždení uctili pamiatku Samuela Tomášika položením venčov na miesto jeho posledného odpočinku. Tu tiež zaznela pieseň Hej, Slováci! v podaní speváckeho zboru Quirin. V poobedňajších hodinách pokračovali oslavy slávnostným programom v Kultúrnom dome. Žiaci Základnej školy Sama Tomášika v Lubeníku vyzozprávali hosťom životný príbeh nášho národovca vo veľmi príjemnej a zaujímavej forme a spevácky zbor Quirin pri ZUŠ Revúca sa postaral o nádherný zážitok všetkých zúčastnených. Bol to krásny deň plný spomienok, vďaka a úcty k nášmu rodákovi.

Text a foto: Tatiana TOMKOVA

Muzikant, spevák Dežo URSINY by sa dožil sedemdesiatich rokov

Plavba na pevninu detstva

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív

Hudobný novátor, ktorý uvzato išiel svojou cestou, ale vedel zložiť aj nápadité piesne s ambíciami hitu. Absolvent VŠMU, ktorý sa v priebehu filmárskej kariéry blýskol niekoľkými dokumentárnymi a krátkometrážnymi filmami. V prvom rade však skladateľ, muzikant a spevák, ktorý od šesťdesiatych rokov permanentne dával slovenskej rockovej hudbe stále nové a nové impulzy – Dežo URSINY.

Hudobník, spevák a dokumentarista Dežo URSINY nielenže si získal svoju generáciu, ale podnetne ovplyvnil aj ďalšie, a stále má čo muzikantsky povedať i súčasníkom.

Šesťdesiate roky dnes vnímame ako zvláštne, priam legendárne obdobie v rámci celého vtedy bipolárneho sveta, rozdeleného železnou oponou na sféry vplyvu jednotlivých mocností. Razantný nástup nových myšlienok – filozofiu počnúc cez módu až po hudbu – zasiahol prakticky celý svet. A práve hudba bola tým najmarkantnejším symbolom šesťdesiatych rokov. Vo svete nastúpili The Beatles a rockový ošial zasiahol aj vtedajšie Česko-Slovensko. Náhle sa ako blesk z jasného neba objavila v Bratislave kapela The Beatmen s charizmatickým lídrom Dežom Ursinym.

■ PRVÁ GITARA

Dezider „Dežo“ Ursiny sa narodil 4. októbra 1947 v Bratislave. Obaja rodičia pracovali v školstve, pričom matka bola učiteľkou anglického jazyka. To sa neskôr prejavilo na Dežovej na tú dobu vynikajúcej angličtine, v ktorej začal spievať svoje pesničky. Samozrejme, nasledovali školy. Najprv Stredná priemyselná škola elektrotechnická v Bratislave a vzápätí VŠMU, odbor filmová a televízna dramaturgia. Ale to už mladý Dežo Ursiny rozvíril vody slovenskej rockovej hudby. Svoju prvú gitaru dostal

ako jedenásťročný a už počas štúdia na elektrotechnickej priemyslovke hral v rokoch 1963 – 1964 v skupine Fontána. Koncom roka 1964 sa stal členom a lídrom skupiny The Beatmen, pre ktorú začal písať skladby výrazne ovplyvnené tvorbou skupiny The Beatles. Prišli prvé veľmi úspešné koncerty a skupina žala úspechy aj v Prahe. V tomto období vydali The Beatmen aj prvé single, pričom najmä pesnička Let's Make a Summer znieša kritériá porovnateľné s vtedajšími svetovými hviezdami. Na jar v roku 1966 The Beatmen vystúpili v Mníchove a v bratislavskej športovej hale boli predkapelou skupiny Manfred Mann. V tom istom roku sa kapela rozšla, jej členovia emigrovali a Ursiny spolu s Fedorom Frešom a Vladimírom Malým založili v roku 1967 skupinu The Soulmen, ktorá v decembri zvíťazila ako najlepšia kapela na prvom česko-slovenskom beatovom festivale v pražskej Lucerne. Pre českú bigbitovú špičku to bol šok, na ktorý napríklad dodnes spomína líder legendárnej skupiny Olympic Petr Janda. V priebehu februára a marca v roku 1968 skupina absolvovala koncertné turné po Maďarsku a v máji, po spoločnom vystúpení so skupinou Prúdy v Nitre, sa rozpadla.

Po rozpade skupiny sa Ursiny neúspešne pokúsil založiť projekt The New Soulmen, až konečne v auguste v roku 1970 založil spolu s klaviristom Jarom Filipom skupinu Provisorium. Nasledovali koncerty s ďalšími hudobníkmi, najmä v Prahe, ale to už Dežo končil štúdium na VŠMU.

■ DRAMATURG FILMU

Začiatkom februára v roku 1974 začal pracovať vo filmových ateliéroch na Kolibe ako dramaturg krátko-filmu a zoznámil sa s básnikom Ivanom Štrpkom. S týmto autorom z literárnej skupiny Osamelí bežci spolupracoval na svojom prvom po slovensky naspievanom albume Pevnina detstva. V súlade s názvom Provisorium sa v kapele neustále menilo obsadenie, ale hudobne a textovo išlo o skutočne výnimočný projekt. Jednoducho zhudobnené básne písané voľným veršom tu ešte neboli. Vysoká umelecká kvalita, novátorstvo a do veľkej miery aj výlučnosť boli znamením všetkých jedenástich albumov, ktoré vzišli zo spolupráce Ursiny – Štrpka. V roku 1979 sa Ursiny spojil s hudobným producentom a hráčom na basovú gitaru Pav-

lom Daněkom a vytvorili zoskupenie Burčiak, ktoré nahralo Ursinyho autor-ské albumy Nové mapy ticha a veľmi úspešnú platňu Modrý vrch. Pesničky na albumoch boli kratšie, textovo priamočiare, no zaujímavé a začali rezonovať medzi širším publikom. Dežo okrem toho v osemdesiatych rokoch pokračoval aj v komponovaní filmovej hudby a ako skladateľ sa podieľal na dodnes úspešnom televíznom muzikáli Neberte nám princeznu, v ktorom vynikajúco zahrali Miro Žbirka, Marika Gombitová a Marie Rotrová.

Okolo roka 1982 začal Ursiny spolupracovať s hudobnou skupinou Prognóza, s ktorou nahral svoj ďalší album nazvaný 4/4. Na nasledujúcom albume Bez počasia sa Ursinyho sprievodné teleso natrvalo vrátilo k názvu Provisorium a Dežo sa začal objavovať v televíznych programoch, ako Televízny klub mládeže či Triangel, pričom jeho piesne sa začali častejšie hrať v rádiách. V roku 1986 opäť s účasťou Jaroslava Filipa, ktorý ho odvtedy už neopustil, nahral album Zelená, v roku 1987 album Na ceste domov a posledným titulom dekády boli Momentky z roku 1990.

■ ODCHOD HUDBOŇIKA

V roku 1989 mu diagnostikovali rakovinu jazyka a Dežo koncom roka absolvoval operáciu. Celkom cielene v roku 1991 režíroval film s názvom O rakovine a nádeji, odišiel zo Slovenskej filmovej tvorby a zároveň vydal album Do tla, v ktorom reagoval na zmenu politického režimu a vyrovnávanie sa s minulosťou. Nasledujúci rok mu vyšiel dvojalbum Ten istý tanec, na ktorom sa po prvý raz predstavil ako textár väčšiny skladieb. Posledný štúdiový album Príbeh vydal v roku 1994. Na jeseň absolvoval pobyt u ľudových liečiteľov na Filipínach, ale aj táto posledná nádej sa ukázala ako márna. Ešte krátko predtým v rokoch 1992 a 1994 nakrútil Dežo Ursiny dokumentárne filmy Dom Matky Terezy a Obrázky z výletu za plot blázince. Začiatkom roku 1995 začal s režisérom Ivanom Brachtlom pripravovať materiály na ďalší dokument Interrupcia, eutanázia, trest smrti, samovražda, ktorý už však nedokončil. Film neskôr vyšiel pod názvom Času je málo a voda stúpa...

Dežo Ursiny zomrel 2. mája 1995 vo svojom byte v bratislavskej Dúbravke a pohreb mal o tri dni v bratislavskom krematóriu. Ostalo po ňom úctyhodné hudobné, ale aj filmárske dielo, novátorské a umelecky prínosné. V ostatných rokoch sa k jeho hudobným inšpiráciám vracia jeho syn z druhého manželstva Jakub Ursiny, takže je tu veľká nádej, že toto meno bude aj naďalej na slovenskej hudobnej scéne prítomné.

Perly ducha nezapadajú v prachu

Belo POLLA

PROFIL

chivára Bela Pollu. Táto spomienka na obetavého vlastenca a naslovovzatého odborníka, o ktorom sme v SNN pri-niesli obšírny článok v tejto rubrike pred dvoma rokmi, bola zároveň dôstojným fórom na pripomenutie si aj ďalších významných národovcov a dejateľov, ktorí pôsobili v obci a regióne.

V každej dejinnej etape nášho národa nezastupiteľnú úlohu plnili skromní, ušľachtilí ľudia, akým bol aj Belo Polla. Rodák z Humenného, perzekvovaný, ale vždy dostatočne zásobený duchovnou energiou a vedený vzorom svojho profesora, kňaza Štefana Hlaváča. Svojimi životnými postojmi, ale najmä prácou bohato

naplnil národný stôl, keď kládol základy historickej archeológie na Slovensku.

■ PRÍNOSNÝ SEMINÁR

Z Kostola sv. Martina v Ličartovciach sa pobrali domáci a hostia memoriálneho podujatia do miestneho kultúrneho domu na seminár Belo Polla a jeho storočnica, kde ich privítal starosta obce Ličartovce Viliam Jurko. Ako prvá na ňom vystúpila s referátom PhDr. Elena Miroššayová, CSc., z Archeologického ústavu SAV v Košiciach. Prítomným priblížila archeologické lokality na východnom Slovensku, v ktorých pracoval Belo Polla. Nadšene historické badania Ing. Martin Sárassy predstavil priebeh obnovy Obišovského hradu v rokoch 2014 – 2017 a PhDr. Jozef Mížák pridal pútavý príbeh vzniku brožúrky Najstaršie dejiny Drienova. Domáci matičári pripravili pri tejto príležitosti aj výstavku drevených plastík matičiara Juraja Antoňáka, ktorý sa tohto roku dožil požehnaných osemdesiatich rokov. Matica slovenská mu udelila Striebornú Cenu Matice slovenskej, ktorú si prebral z rúk riaditeľa

Členského ústredia MS PhDr. Martina Fejka. Účastníci seminára sa potom zúčastnili na spomienkovej slávnosti pri pamätnej tabuli doc. RNDr. Antona Jurka, DrSc., od smrti ktorého uplynulo dvadsať rokov. Celý svoj život ovplyvňoval rozvoj geobotaniky a je v tomto odbore považovaný za jednu z najvýznamnejších osobností Slovenska. Kyticu vďaka položila za všetkých prítomných Mgr. Sláva Jurková, riaditeľka Domu MS v Prešove.

■ HOLD VEDCOVI

Popoludní pokračovala slávnosť odhalením pamätnej tabule Belovi Pollovi. Čestnú stráž pri nej držala šermiarska skupina Cohors z Prešova, pričom samotný akt vykonali starostovia Mgr. Peter Tomko za Drienov, Ing. Lubomír Krajňák za Kysak, Viliam Jurko za Ličartovce, Mária Baboľová za Obišovce, podpredseda MS JUDr. Marián Gešper a Ing. Ján Ducár za OZ Rákocziho cesta. Slávnostný príhovor predniesol JUDr. Marián Gešper, ktorý ocenil zásluhy Bela Pollu o rozvoj slovenskej archeológie a jeho dobrovoľnú

činnosť vo výbore MS a v Historickom odbore MS. Za všetkých starostov obcí sa divákovi prihovorila kastelánka hradu Mária Baboľová a Mgr. Jaroslav Petro, evanjelický zborový farár z Obišoviec, ktorý sa „zahľadel“ do všeludských problémov, ale tiež načrtnol ich riešenie v morálnej i národnej rovine.

Celodenné oslavy vyvrcholili vystúpením folklórnych súborov z Košického a Prešovského kraja – účinkoval spevácky zbor Kysáčanka z Kysaku, FS Drienka z Drienova, FS Javorina z Malého Šariša, Spevácky Nikola Jurašeková a Dajana Novotná zo súkromnej ZUŠ DAMA z Prešova pod vedením P. Ljubimovej, FS Rozmarin. Milým prekvapením boli mladí matičiari z Bajerova, ktorí i napriek mladému veku predviedli vo svojom folklórnom ansámblu Bajerovčan skvelý temperamentný tanec s očividným úspešným úsilím čo najväčším zachovávať pôvodný šarišský folklór, za čo zožali obrovský potlesk. Na záver odovzdala riaditeľka D MS z Prešova Sláva Jurková všetkým účinkujúcim i tým, ktorí akokoľvek pomohli pri organizácii tohto veľkého a vydareného podujatia, matičné Pamätné listy.

V Biblii je krásne vyznanie: „Kde je tvoj poklad, tam je tvoje srdce.“ A o Belovi Pollovi to platí v plnej miere.

Na kazateľnici rovnako ako na koni so šablou po boku Hurbanov príklad prostred nás

Text a foto: Dáša MACHALOVÁ

Tohto roku si pripomínáme dvojté výročie narodenia Dr. Jozefa Miloslava Hurbanu – muža, ktorý perom, slovom i skutkom vrchovato naplnil ideál plnohodnotného boju za slobodu slovenského národa. Jozef Miloslav Hurban, ktorý z kazateľnice rovnako ako na koni so šablou po boku alebo vlastnou obhajobou pred uhorskými súdmi dokázal burcovať svedomie národa, bojovať za jeho slobodu a trpieť za obhajobu jeho práv. Lebo Hurban bol muž skutkov, ktorý si slobodu nielen ctí, ale za ňu aj celý život bojoval.

Slávnostná atmosféra košického odhalenia pamätnej busty Jozefovi Miloslavovi HURBANovi na Hlavnej ulici s vystúpením Mariána GEŠPERA.

Keď 8. marca 2013 dostal spisovateľ Drahoslav Machala pozvanie na zasadnutie výboru Mladej Matice v Banskej Bystrici, navrhol mladým matičiarom, aby si dali za cieľ pri príležitosti blížiaceho sa výročia Jozefa Miloslava Hurbanu osadiť jeho pamätnú tabuľu na Hlavnej ulici v Košiciach. Pre Drahoslava Machalu bol Hurban nevyčerpatelným zdrojom inšpirácie, príkladom

odvahy a vzorom vlastenectva. Mladí iniciatívni matičiari pod vedením vtedajšieho predsedu Mladej Matice a dnes podpredsedu Matice slovenskej Mariána Gešpera prijali túto myšlienku za svoju a s plným nasadením sa zapojili do naplňovania tohto cieľa, ktorý sa v piatok 22. septembra 2017 v Košiciach stal skutkom. Iniciatíva Mladej Matice, rado-

vých členov Matice slovenskej, matičných aktivistov z Košíc, riaditeľa Domu Matice slovenskej v Košiciach Michala Matečku a Krajskej rady MS Košického kraja priniesla svoje ovocie. Pamätná tabuľa s bustou Jozefa Miloslava Hurbanu dnes zdobí priečelie budovy bývalej radnice na Hlavnej ulici č. 59 v Košiciach. Neďaleko tohto miesta predniesol Hurban svoju reč, keď

spolu so slovenskými dobrovoľníkmi vstúpili 28. februára 1849 do Košíc, kde ich privítali i davy nadšencov.

Slávnostný akt odhalenia pamätnej tabule a busty, ktoré sú dielom akademického sochára Radka Mačuhu, bol sviatkom pre matičiarov z Košíc, Prešova, Rožňavy, Michaloviec, zo Spišskej Novej Vsi, z Moldavy nad Bodvou, ale aj pre mnohých národne citiacich obyvateľov Košíc. Na slávnostnom podujatí sa zúčastnili podpredsa Matice slovenskej Marián Gešper, viceprimátor Košíc Martin Petruško, krajská tajomníčka SNS Monika Gergelová a mnohí ďalší významní hostia kultúrneho a politického života.

Na úvod programu odzneli slovenská hymna a matičná hymna Kto za pravdu horí. Viceprimátor Košíc a podpredsa Matice slovenskej predniesli príhovory a po odhalení tabule a busty pokračoval kultúrny program v priestoroch starej mestskej radnice. Tam sa k hosťom prihovoriť aj významný hosť – tajomník Velvyslanectva RF v SR Nikita Griščenko, ktorý poukázal na slovenské súvislosti osobnosti J. M. Hurbanu. V programe vystúpila s básňou Daniela Hrehová. Osobitne treba vyzdvihnúť scénu s názvom Jozef Miloslav Hurban s nami, kde herečky vynikli mladí matičiari Peter Schvantner a Barbora Repková. Program ďalej pokračoval vystúpeniami folklórneho súboru Studzenka z Plechotic i speváckeho zboru Matičiarky z Košíc. Kultúrny program ukončil záverečným príhovorom hlavný organizátor podujatia – riaditeľ D MS v Košiciach Michal Matečka.

V Porube pod Vihorlatom má folklór dlhoročnú tradíciu Jedinečnosťou je tam ženský verbung

Text a foto: Marián GEŠPER

Poruba pod Vihorlatom v Zemplíne aj napriek menšiemu počtu obyvateľov patrí z hľadiska národnej kultúry medzi popredné obce na Slovensku, kde sa intenzívne udržiavajú slovenské ľudové tradície a aktívne pracuje matičný miestny odbor. Obec s rokom založenia 1410 bola známa ťažbou rudy a môže sa pyšiť viacerými zaujímavosťami. Podvihorlatské folklórne slávnosti sú jednou z nich a patria medzi významné kultúrne udalosti Zemplína, o čom svedčí ich už tridsiaty štvrtý ročník.

Pri MO MS pracuje FS Porubjan a detský folklórny súbor Lupienok, ktorých programy vychádzajú z tradičného folklóru a čo najvernejšie

Temperamentné tance zo Zemplína boli ozdobou 34. Podvihorlatských folklórnych slávností v obci Porube pod Vihorlatom, ktorú aj tentoraz vzorne reprezentoval súbor Porubjan.

prinášajú piesne i scény z dávnejšieho dedinského života. V tejto súvislosti sa tunajší folkloristi môžu pochváliť výnimočným zemplínskym tancom „ženským verbungom“, ktorý sa netancuje nikde na Slo-

vensku. S obcou sa tiež spája slovenský hrdina Malej vojny i odboja v Bielorusku kapitán Ján Nálepka, ktorý tu pôsobil dva roky ako učiteľ. Vymeral ulice a miesta na výstavbu nových domov, čo sa dodnes zach-

valo. Na jeho počesť tu organizujú rôzne kultúrne či športové podujatia a udržiava sa aj družba s jeho rodinou obcou Smižany.

Tohtoročné tridsiate štvrté folklórne slávnosti otvoril vystúpením folklórny súbor Jurošík. V rámci „klenotnice“ programov dedinských folklórnych skupín i nasledujúceho jeden a pol hodinového galaprogramu sa predstavili sólistky Viktória Doliničová a Hana Dudášová, domáci FS Porubjan z Poruby pod Vihorlatom, DFS Smižančanka zo Smižian, DFS Kliperčan zo Žakaroviec, DSF Vešeli Jovšaňe z Jovsy, ľudová hudba Lukáša Sidora zo Strážskeho, FS Vargovčan z Hanušoviec nad Topľou, cimbalová hudba Džugasovci a ľudový rozprávač Jožko Jožka. Večer plný hudby, spevu a tancov vyvrcholil tanečnou zábavou s hudobnou skupinou Family z Košíc. Treba vyzdvihnúť, že podujatie sa uskutočnilo pod záštitou predsedu VÚC Košice Zdenka Trebuľu.

V Diakovciach miestni matičiari spomínali na návrat predkov do vlasti Čanádalbertania a ich rodokmene

Text a foto: Mária URBANOVÁ

Obyvatelia Diakoviec a okolia si koncom septembra pripomenuli sedemdesiate výročie návratu predkov do vlasti. Podujatie zorganizoval tamjší MO MS a Evanjelický cirkevný zbor a. v. Súčasťou spomienkových osláv popri zasadení symbolickej slovanskej lipky a kultúrnom programe v podaní žiakov umeleckej školy bol aj krst knihy Čanádalbertania a ich rodokmene, ktorá nadväzuje na monografiu Putovanie a život Albertanov autorky Márie Urbanovej, predsedníčky MO MS v Diakovciach. Súčasťou knihy sú zdigitalizované rodokmene všetkých pôvodných Čanádalbertanov z rokov 1844 – 1947 aj z neskorších rokov.

„Rok 1947 bol pre Slovákov žijúcich na Dolnej zemi v Maďarsku veľmi ťažkým a dôležitým obdobím. Vaši starí a prastarí rodičia museli totiž urobiť zásadné životné rozhodnutie – zostať alebo opustiť kraj, kde sa narodili, žili, vychovali deti. Rozhodli sa opustiť všetko, domovy, hroby svojich predkov a odišli do rodnej vlasti svojich predkov na Slovensko. Bol to

Tak ako v mnohých obciach na juhu Slovenska aj v Diakovciach po tieto dni spomínali na návrat predkov do vlasti pred sedemdesiatimi rokmi.

pre nich však krok do neznáma, preto treba obdivovať ich vlastenectvo a odvahy, že toto rozhodnutie urobili,“ povedal v príhovore k dvom stovkám potomkov Čanádalbertanov riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu a zakladajúci člen Matice slovenskej doc. PhDr. Ľudovít Hajduk, PhD., ktorý zároveň vyzdvihol aj význam vydania už druhej publikácie o osudoch Slovákov z maďarského Čanádalbertu a ich potomkov na Slovensku. „Takéto knihy, dokonca aj so zdigitalizovanými rodokmeňmi, sú nesmierne dôležité pre poznanie našej spoločnej histórie, ako aj dejín rodín, rodov, obcí a regiónov,“ uviedol Ľudovít Hajduk.

V spomínanom roku počas akcie Mať volá ako dôsledok povojnovej dohody o výmene obyvateľstva medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom prišlo do vtedajšej republiky vyše sedemdesiat tisíc Slovákov. Takto sa na rodnú hruď svojich predkov vrátili aj osemdesiatpäť percent Albertanov – slovenskí roľníci z obce Čanádalbert v Čanádskej stolici, ktorí dnes žijú v Diakovciach a Tešedíkove.

MATIČNÉ DEPEŠE

Seminár v Rajci

V Roku Dr. Jozefa Tisa (1887 – 1947) zorganizoval 12. októbra t. r. Ústav dejín kresťanstva vo veľkej zasadačke MsÚ v Rajci odborný seminár Dr. Jozef Tiso v pamäti národa, kde s odbornými referátmi na tému Tisova pamäť v podzemí a v slovenskom exile vystúpili M. Lacko, F. Vnuk, J. Košíar, J. M. Rydlo; N. Grausová predniesla prednášku Rok 2016 – Návrat Dr. Tisa do slovenského parlamentu. Na podujatí odzneli aj ďalšie spomienky a svedectvá.

Deväťdesiatročné
Slniečko

Významné jubileum oslavuje najstarší slovenský literárno-umelecký časopis pre deti Slniečko, ktorého prvé číslo vyšlo v septembri 1927 v Matici slovenskej v Martine. Časopis priniesol deťom slávneho Smelého zajka J. C. Hronského s ilustráciami J. Vodrážku aj Jožka Mrkvičku od Márie Ďuričkovej s obrázkami M. Cipára. Pre ideologické dôvody jeho vydávanie v septembri 1950 zastavili a znovu mohol vyjsť až takmer o dve desaťročia na konci šesťdesiatych rokov. Časopis oslaví deväťdesiate výročie vzniku v novembri výstavou v Slovenskom múzeu dizajnu v Bratislave, kde pripravujú zaujímavý sprievodný program pre deti aj komentované prehliadky o histórii Slniečka.

Ochotníci v Mikuláši

Na druhom ročníku Divadelného festivalu Ivana Stodolu sa počas minulého víkendy v kultúrnom dome v Liptovskom Mikuláši-Palúdzke predstavilo takmer osemdesiat ochotníckych divadelníkov z celého Slovenska, ktorí pôsobia pod hlavičkou Divadelného odboru Matice slovenskej. Milovníkov divadla pozabávali scénické kreácie ochotníkov z Veľkého Krtíša, Bošáče, Rimavskej Soboty, Ploština, Krupiny a zo Svätého Jura.

Spievanie vo Valči

Prezentovať a popularizovať slovenské ľudové piesne je hlavným cieľom druhého ročníka nesúťažnej prehliadky speváckych a hudobných schopností rodín Spieva naša rodina 2017, ktorá sa s vďaka organizátorom z tamjšieho MO MS, D MS v Žiline, Hudobného odboru MS a Turčianskeho kultúrneho strediska uskutočnila v nedeľu 22. októbra v Kultúrnom dome vo Valči. Záujemcovia sa môžu prihlásiť najneskôr do 10. októbra prostredníctvom e-mailu omsvalca@centrum.sk alebo telefonicky na číslo 0907 423 463 (u predsedu MO MS vo Valci Jána Lučana).

Pocta Moysesovi

Miestny odbor MS a mesto Žiar nad Hronom pri príležitosti 220. výročia narodenia banskobystrického biskupa z prvého predsedu Matice slovenskej Štefana Moysesu pozývajú 24. októbra na spomienkové stretnutie Pocta Moysesovi v Mestskom kultúrnom stredisku, kde sa po položení kytice kvetov o 15. hodine k soche tejto významnej osobnosti na Námestí Matice slovenskej uskutoční slávnostná akadémia. Od 8. do 18. h organizátori sprístupnia Pamätnú izbu v MKC.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Položili životy za našu slobodu

Iba druhý raz v dejinách sa na našom území konal akt blahorečenia. Posledný septembrový deň sa stal blahoslaveným mučeník z obdobia komunistickej diktatúry kňaz salezián Titus Zeman. Akt vykonal pápežský legát kardinál Angelo Amato na tom istom mieste v Petržalke, kde v roku 2003 blahorečil pápež Ján Pavol II. biskupa Vasiľa Hopka a rehoľníčku Zdenku Schelingovú. Prítomných bolo okolo tridsaťtisíc ľudí, nikto však ani z vlády, ani z parlamentu. Nedopátral som sa príčin neúčasti predstaviteľov štátu na tomto výnimočnom a zriedkavom akte, a preto nejdem o tom vôbec špekulovať. Akurát som na slávnostnej recepcii mohol prítomným cirkevným hodnostárom s hrdosťou oznámiť, že Matica tu je.

Titus Zeman trpel preto, že prevádzal cez hranice bohoslavcov, aby mohli pokračovať v štúdiách po nástupe útľaku cirkvi u nás. Zorganizoval tri prechody hraníc, pri návrate z tretieho prechodu ho v apríli 1951 zatkli. Odsúdili ho za velezradu a špiónáž na trest smrti, ktorý napokon zmenili na dvadsaťpäťročné väzenie. V ťažkých podmienkach za mrežami si odsedel trinásť rokov...

Podobných mučeníkov, ktorých dlhodobo väznili a ktorí položili životy za našu slobodu, je veľa, hoci náš zoznam blahoslavených mučeníkov, čo trpeli za svoje presvedčenie po roku 1945, ostáva skromný. Na bratislavskom ružinovskom cintoríne sú vytesané mená stoviek tých, ktorí „očakávali spravodlivosť a dostalo sa im opovrhnutia, hľadali slobodu a nachádzali smrť“. Sú tam aj mená Antona Tunegu, Alberta Púčika a Eduarda Tesára. Prenasledovali ich za podobné činy – ilegálny prechod hraníc. Týchto troch spolužiakov z Trenčína zatkli a 21. mája 1949 odsúdili na doživotie. Neslávne známému prokurátorovi Rašlvi však doživotie nestačilo. Na základe jeho odvolania pražský Najvyšší súd v septembri 1950 zmenil rozsudok na trest smrti a 20. februára 1951 ich popravili. Nezaslúžili by si mnohí z tých, ktorí v rokoch 1945 – 1989 trpeli, byť po boku biskupov Gojdiča a Hopka, rehoľníkov Zdenky Schelingovej, Metoda Trčku a Titusa Zemana, podobne ako je to v iných štátoch, kde vládla totalita? Napríklad v Španielsku či na Ukrajine blahorečili desiatky, ba stovky mučeníkov, a to aj z radov kňazov, teda laikov, a obyčajne naraz. A či máme ostať národom bez pamäti?

Novozámčania si pripomenuli výročie Antona Bernoláka Hold kňazovi jazykovedcovi a jeho dielu

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Mesto Nové Zámky a Miestny odbor Matice slovenskej boli začiatkom októbra organizátormi slávnostného otvorenia Mesiaca kultúry v meste Nové Zámky a spomienkových osláv 255. výročia narodenia Antona Bernoláka.

Novozámčania si vďaka dielu Antona BERNOLÁKA, ktorého veľkú časť vytvoril práve v tomto meste. Aj počas tohtoročného Mesiaca kultúry si pripomenuli 255. výročie narodenia tejto významnej osobnosti.

Po omši v rímskokatolíckom farskom kostole sa pri soche Antona Bernoláka na Hlavnom námestí zišli predstavitelia Nitrianskeho samosprávneho kraja, mestského zastupiteľstva, riaditeľia novozámckých základných škôl, predstavitelia politických strán a spoločenských inštitúcií, aby si pripomenuli významnú osobnosť našich národných dejín. Význam Antona Bernoláka, jeho život a dielo vo svojich slávnostných príhovoroch vyzdvihli primátor mesta Otokar Klein, Ladislav Marenčák, podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja, a Mária Malperová, predsedníčka

MO Matice slovenskej a poslankyňa mestského zastupiteľstva. S kultúrnym programom vystúpili žiaci Spojenej katolíckej školy a spevácky zbor Lipa. Po kultúrnom programe a prejavoch sa uskutočnil akt kladenja venca k pamätníku A. Bernoláka – jedného z osnoveateľov spisovnej normy slovenčiny, ktorý je viacročným pôsobením natrvalo spojený s dejinami mesta. Je tu po ňom pomenovaná mestská knižnica aj jedno z novozámckých námestí. Na Hlavnom námestí sa nachádza socha deťateľa v nadživotnej veľkosti a na budove rímskokatolíckej fary je pamätná tabuľa s jeho podobizňou.

Matičari si pripomínali jubileum Ústavy SR aj výročie SNP V Košútoch na hrdinov nezabúdajú

Text a foto: Štefánia UJČEKOVÁ

Členovia výboru MO MS v Košútoch koncom augusta zorganizovali tradičnú Vatra SNP, pri ktorej si pripomenuli sedemdesiate tretie výročie Slovenského národného povstania a tiež dvadsiate piate výročie prijatia Ústavy Slovenskej republiky.

Podujatie otvorila štátna hymna, po ktorej zaznela príležitostná báseň a predsedníčka matičnej organizácie Jana Strýčková privítala hostí – bývalú riaditeľku ZŠ v Košútoch Vlastu Kasalovú, ktorá sa sem na matičné akcie stále rada vracia, za MO MS v Turčianskych Tepliciach predsedníčku profesorku Brinckovú a z MO MS v Galante inžiniera Ľubomíra Kmeťa, ktorý zároveň sprevádzal spevácku skupinu Nádej hrou na harmoniku. Po tejto časti programu sa všetci, čo im zdravie dovolilo, odobrli k pamätníku padlých v prvej a druhej svetovej vojne na

Zo slávnostného aktu v Košútoch.

pietny akt kladenja venca, ktorým si uctili všetkých bojovníkov za našu slobodu. Sprievod sa potom

premiestnil ku kultúrnemu domu, kde si jeho účastníci pri pamätnej tabuli uctili košútskeho rodáka, akademického sochára Vojtecha Baďuru. Kytica piesní speváckej skupiny Nádej v spojení so slávnostným zapálením partizánskej Vetry zavŕšili oficiálnu časť tohto slávnostného dňa. Nasledovalo posedenie v dobrej nálade pri vynikajúcom občerstvení a pri znení tónov ľudovej hudby, na ktorom sa zúčastnilo veľa občanov, rodičov deťmi a starých rodičov. Za príjemného počasia pod holým nebom pri horiacej vatre až do neskorých nočných hodín spomínali na hrdinov odboja.

Stolný tenis školákov v Nitre prítahuje

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Populárny stolnotenisový turnaj, ktorý Dom Matice slovenskej v Nitre každoročne organizuje s veľkým organizačným vkladom manželov Koprdocov, má za sebou ďalší vydarený ročník. Neuskutočnil sa však vo zvyčajnom termíne k výročiu prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky, ale z pochopiteľných pohnútok ho presunuli na začiatok školského roka ako novú iniciatívu Stolný tenis do škôl, ktorá vznikla na pôde Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Napriek rozbehu nového projektu sa do súbojov za zeleným stolom v piatich súťažných kategóriách zapojilo štyridsaťdva žiakov zo siedmich základných škôl

a osemročných gymnázií z Nitry a Lužianok. V kategórii registrovaných hráčov zvíťazil Pavol Koka-vec a medzi dievčatami Kristína Zrubcová, pričom na stupňoch víťazov mali najpočetnejšie zastúpenie stolní tenisti zo ZŠ Kráľa Svätopluka a Piaristického gymnázia sv. Jozefa Kalazanského. Víťazom II. kategórie chlapcov bol Samuel Martinka zo ZŠ sv. Marka. Stupne pre víťazov medzi neregistrovanými súťažiacimi patrili Miriam Jančovej zo ZŠ Ščasného a Miroslavovi Ištokovičovi zo ZŠ na Benkovej ul.

V nasledujúcich ročníkoch chcú v Nitre na tento cieľ rozšíriť hraciu plochu aj počet štartujúcich, na čom – ako veria – sa bude podieľať voľnočasový stol-

Populárny stolnotenisový turnaj v Nitre sa od tohto roku včlenil do ministerského projektu Stolný tenis do škôl...

notenisový krúžok pre deti a mládež, ktorý bude už čoskoro pôsobiť v priestoroch Domu MS v Nitre.

PRIPOMÍNAME SI

14. októbra

– deväťdesiat rokov od narodenia legendárneho futbalistu Slovana Bratislava Emila Pažického (1927 – 2003)

– päť rokov od smrti populárneho novinára, ktorý dlhé roky pripravoval veľmi známu rozhlasovú reláciu Na modrej vlne Ernesta Weidlera (1933 – 2012)

– storočnica maliara a grafika Viliama Chmela (1917 – 1961), známeho svojimi krajinami a portrétmi štúrovcov

15. októbra

– sedemdesiat rokov, čo sa Slovensku vrátili obce Rusovce, Jarovce a Čunovo, ktoré boli od roku 1919 súčasťou Maďarska

– päťdesiat rokov od smrti maliara a grafika Eugena Nevana (1914 – 1967)

16. októbra

– pred osemdesiatimi rokmi (1932) sa predstavitelia Slovenskej ľudovej strany a Slovenskej národnej strany Andrej Hlinka a Martin Rázus vo Zvolene dohodli o spoločnom boji za autonómiu Slovenska; bol to veľký politický zmier katolíkov a evanjelikov, dovtedy spolupráca stroskotala na náboženských sporoch

– štyridsiate piate výročie smrti ministra národnej obrany prvej Slovenskej republiky gen. Ferdinanda Čatloša (1895 – 1972)

17. októbra

– v nemeckom Weimare zomrel pred sto osemdesiatimi rokmi bratislavský hudobný skladateľ, klavirista a uznávaný dirigent Ján Nepomuk Hummel (1778 – 1837)

– na svojom statku v Oponičiach zomrel pred sto šesťdesiatimi rokmi známý rakúsko-uhorský diplomat gróf Anton Aponi (1782 – 1852)

18. októbra

– štyristopäťdesiat rokov, čo v Prešove otvorili evanjelické kolégium (1667) – nižší stupeň vysokoškolského štúdia; učila sa tu filozofia, teológia a orientálne jazyky, najznámejším profesorom bol Samuel Pomaria z Wittenberskej univerzity

– pred dvesto osemdesiatimi rokmi piatimi ostrihomskými arcibiskup Imrich Esterházi vyhlásil sošku Sedembolestnej Panny Márie zo Šaštína za zázračnú a Šaštín sa tak stal pútnickým miestom (1732)

– Národný súd odsúdil v roku 1947 predsedu Slovenského snemu Martina Sokola na päť rokov, podpredsedu Karola Mederlyho na šesť a Pavla Opluštila na osem rokov väzenia a veľvyslanca SR vo Vatikáne Karola Sidora na dvadsať rokov väzenia; 70. výročie

19. októbra

– sedemdesiatpäť rokov od smrti mladého talentovaného dramatika Vladimíra Šýkoru (1913 – 1942), známeho skôr ako Peter Zvon, pod tým menom uviedol svoju hru Tanec nad plačom v nezabudnuteľnej réžii Jána Jamnického

20. októbra

– pred sto rokmi sa začali krvavé boje prvej svetovej vojny na rieke Piave v Taliansku (1917)

– štyridsať rokov od havárie vrtníka pri Bratislave, pri ktorom zahynula manželka prezidenta Husáka novinárka a prekladateľka Viera Husáková (1923 – 1977), keď ju prevážali s úrazom ruky

– filmový režisér Martin Šulík má päťdesiatpäť rokov

(jč)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN číslo 36/2017 sme sa pýtali na rádio, ktoré v prvých dňoch SNP vysielalo v jeho centre v Banskej Bystrici. Jeho názov bol Slobodný slovenský vysielateľ. Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Pavol Sokol, Banská Bystrica; Eva Szalóová, Trnava; Anna Fašiangová, Lipovec.

• V minulých dňoch sme spolu s našim cyklistickým reprezentantom Petrom Saganom preživali jeho veľký športový úspech v nórskom Bergene. Napište nám, koľký titul majstra sveta tam získal?

Odpovede čakáme na redakčnej adrese, ktorú nájdete aj v tíráži týchto novín do 25. 10. t. r.

(se)